

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta životního prostředí

Katedra plánování krajiny a sídel

Bakalářská práce

**Analýza historické kulturní krajiny navrhované KPZ
Gutštejsko**

Aneta Matoušková

© 2023 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Aneta Matoušková

Územní technická a správní služba v životním prostředí

Název práce

Analýza historické kulturní krajiny navrhované KPZ Gutštejsko

Název anglicky

Analysis of Historical Landscape Structures in the Gutštejsko Landscape Heritage Zone

---

Cíle práce

Kromě stávajících 27 krajinných památkových zón na území ČR (03/2022) byly v minulosti vytipovány desítky dalších možných území, ke kterým zatím nejsou zpracovány podrobné analýzy. Rozvoj dopravy, neefektivně řízená urbanizace a plíživé rozrůstání obchodní infrastruktury poškozují stále více ještě nedávno malebnou kulturní krajinu. Je proto možné, že tato území mohla za poslední desetiletí ztratit své hodnoty, pro které byla navržena. Takový návrh byl vypracován v roce 2002 Státním památkovým ústavem v Plzni pro území Gutštejska. Cílem BP je identifikace a vyhodnocení dochovaných historických krajinných struktur na území navrhované KPZ Gutštejsko (Plzeňský kraj, okresy Tachov a Plzeň sever) se zaměřením na využití regionální literatury a archivních mapových podkladů. Výstupem BP bude mapová, textová a fotografická prezentace dochovaných krajinných struktur jakožto hodnot kulturní krajiny ve struktuře standardizovaného záznamu krajinné památkové zóny (metodika NPÚ, 2014). Materiál může být v praxi podkladem pro vyhlášení KPZ, pro zpracování plánu ochrany či koncepce regenerace KPÚ, příp. pro rozhodování orgánů SPP na území budoucí KPZ, jako podklad pro KoPÚ, ÚP (P+R) či hodnocení krajinného rázu dle zák. 114/92 Sb. ap.

Metodika

Bakalářská práce bude vycházet z Metodických pokynů pro zpracování BP na FŽP (nařízení děkana 01/2020) a z Pravidel zadávání, zpracování, odevzdávání, archivace a zveřejňování bakalářských a diplomových prací na ČZU (směrnice rektora 5/2019). V rešeršní části se zaměří především na problematiku kulturní krajiny, jejích hodnot, možnostmi její ochrany (zejm. problematika KPZ) a využitelností různých archivních pramenů (mapových, leteckých snímků atd.) pro identifikaci a prezentaci těchto hodnot. V popisu řešeného území, daného hranicí navrhované KPZ, budou stručně charakterizovány přírodní a kulturně-historické podmínky, danosti a hodnoty řešeného území, a to ve struktuře Metodiky tvorby standardizovaného záznamu krajinné památkové zóny (NPÚ, 2014), tj. hlavním výstupem práce bude kompletní standardizovaný záznam KPZ. Závěry budou vztaženy k případné praktické využitelnosti práce (viz Cíle).

Doporučený rozsah práce

Dle Nařízení děkana č. 01/2020 metodické pokyny pro zpracování BP na FŽP

Klíčová slova

kulturní krajina, historická krajina, památková péče, ochrana přírody a krajiny, krajinná památková zóna, historická krajinná struktura

---

Doporučené zdroje informací

HÁJEK, P. *Česká krajina a baroko*. Praha: Malá Skála, 2003. ISBN 80-902777-6-4.

KUČA, K. (ed.) et al. (2020). *Historické kulturní krajiny České republiky*. Průhonice: VÚKOZ.

KUČA, K. – KUČOVÁ, V. – SALAŠOVÁ, A. – VOREL, I. – WEBER, M. *Krajinné památkové zóny České republiky*. Praha: Národní památkový ústav, 2015. ISBN 978-80-7480-045-0.

KUČOVÁ, V. et al. (2014). *Metodika tvorby standardizovaného záznamu krajinné památkové zóny*. Praha: NPÚ.

KUPKA, Jiří. Duchovní význam místa jako hodnota území. *Urbanismus a územní rozvoj XII* (2009), č. 3.

KUPKA, J. *Krajiny kulturní a historické : vliv hodnot kulturní a historické charakteristiky na krajinný ráz naší krajiny*. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2010. ISBN 978-80-01-04653-1.

LOW, J. – MÍCHAL, I. *Krajinný ráz*. Kostelec n.Č.l.: LP, 2003.

publikace dostupné na: kpz-naki.cz, hikk-naki.cz, www.krapr-naki.cz, uzemi.eu, krajinnyras.cz

recentní literatura k popisu přírodní charakteristiky (Demek, Culek), regionální literatura, archivní mapy a ikonografie

SEMOTANOVÁ, Eva. *Historická geografie Českých zemí*. Praha: Historický ústav AV ČR, 2002.

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – FŽP

Vedoucí práce

prof. Ing. arch. ThLic. Jiří Kupka, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra plánování krajiny a sídel

Elektronicky schváleno dne 18. 3. 2022

prof. Ing. Petr Sklenička, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 22. 3. 2022

prof. RNDr. Vladimír Bejček, CSc.

Děkan

V Praze dne 28. 03. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Analýza historické kulturní krajiny navrhované KPZ Gutštejsko" jsem vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědoma, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souladu s GDPR.

V Praze dne 29.03.2023

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu bakalářské práce, prof. Ing. arch. ThLic. Jirímu Kupkovi, Ph.D., za odborné vedení, připomínky a rady. Dále bych chtěla poděkovat Tomášovi Pekníkovi za pomoc při zkoumání a focení navrhovaného území.

Analýza historické kulturní krajiny navrhované KPZ Gutštejsko

Abstrakt

Tématem bakalářské práce je analýza historické kulturní krajiny navrhované krajinné památkové zóny Gutštejsko.

Práce je rozdělena do několika částí. První část se věnuje literární rešerši na téma kulturní krajina, členění kulturní krajiny, vývoj krajiny, znaky kulturní krajiny, dále pak řeší legislativu ve světě a v České republice a krajinné památkové zóny jako takové. Následně je charakterizováno studijní území a návrh, který byl pro zpracování práce využit. Je popsána metodika, podle které byly zpracovány výsledky práce a dochází k seznámení s mapovými díly. Popisuje stručný postup v programu ArcGIS. Čtenář je seznámen s terénním postupem a pořízením fotodokumentace. Následuje popis současného stavu problematiky krajinných památkových zón. V kapitole výsledky práce je zpracován evidenční list krajinné památkové zóny Gutštejsko podle certifikované *Metodiky zpracování standardizovaného záznamu krajinné památkové zóny* (Kučová a kol. 2014).

Tato práce může být využita jako podklad pro vyhlášení krajinné památkové zóny či pro zpracování plánu ochrany.

Klíčová slova: kulturní krajina, historická krajina, památková péče, ochrana přírody a krajiny, krajinná památková zóna, historická krajinná struktura, Gutštejsko

Analysis of Historical Landscape Structures in the Gutštejnsko Landscape Heritage Zone

Abstract

The theme of the bachelor thesis is the analysis of the historical cultural landscape of the proposed landscape conservation zone Gutštejnsko.

The study is structured in several parts. The first part is devoted to a literature search on the cultural landscape, the division of cultural landscape, the development of the landscape, the features of the cultural landscape, then the legislation in the world and in the Czech Republic and the landscape conservation zones as such. Subsequently, the study area is characterized and the project that was used for the elaboration of the thesis is described. The methodology according to which the results of the work were prepared is described and the map parts are introduced. A brief description of the ArcGIS procedure is given. The reader is introduced to the field procedure and the acquisition of photo documentation. This is followed by a description of the current state of the art of landscape conservation zones. In the chapter results of the work, the record sheet of the Gutštejnsko landscape conservation zone is prepared according to the certified Methodology of the standardised recording of the landscape conservation areas (Kučová a kol. 2014).

This work can be used as a basis for the declaration of a landscape conservation zone or for the preparation of a conservation plan.

Keywords: cultural landscape, historical landscape, state conservation of monuments, nature and landscape protection, landscape monument zone, historical landscape structure, Gutštejnsko

Obsah

1 Úvod.....	1
2 Cíl práce.....	2
3 Literární rešerše.....	3
3.1 Kulturní krajina.....	3
3.2 Členění krajiny.....	4
3.3 Vývoj krajiny.....	5
3.4 Znaky kulturní krajiny.....	7
3.5 Legislativa ve světě.....	8
3.6 Legislativa v ČR.....	9
3.7 Krajinné památkové zóny.....	10
4 Charakteristika studijního území.....	12
5 Metodika.....	12
6 Současný stav řešené problematiky.....	15
7 Výsledky práce.....	15
A) ZÁKLADNÍ ÚDAJE.....	16
B) ADMINISTRATIVNÍ A ÚZEMNÍ ÚDAJE.....	16
C) LOKALIZACE.....	17
D) ZÁKLADNÍ VĚCNÉ ÚDAJE O KPZ.....	18
E) ZÁJMY STÁTNÍ PAMÁTKOVÉ PÉČE.....	57
G LITERATURA A DOKUMENTACE.....	65
H) TECHNICKÉ A ZPRACOVATELSKÉ INFORMACE.....	68
8 Diskuse.....	69
9 Závěr a přínos práce.....	70
10 Přehled literatury a použitých zdrojů.....	71
11 Seznam tabulek.....	74

1 Úvod

Tématem této bakalářské práce je „Analýza historických krajinných struktur na území navrhované krajinné památkové zóny Gutštejnsko“. V současné době je kladen velký důraz na vyhlášení krajinných památkových zón, protože si uvědomujeme důležitost v ochraně krajiny. Krajina je součástí našeho každodenního života, je všude kolem nás. Mění se v závislosti na ročním období (Tilley, 2010). Často v nás vzbuzuje různorodé emoce od pocitu štěstí po smutek a zanechává v nás vzpomínky (Taylor, Lennon, 2012). Je krásné se jen tak procházet v lesích, na loukách, po polích, kolem rybníků, v parcích a ve městech. Krajina je spojena s přírodou, která je ale jen součástí všech krajín, které jsou utvářeny člověkem (Meinig, 1979). Můžeme narazit na zajímavá místa, která nás vracejí zpět do minulosti a píšeme podle nich dějiny. jako jsou například hradiště, zříceniny, stromy, ale i zaniklé obce, sakrální památky či novodobě zrekonstruované tvrze a zámky. Námi vytvářená krajina jednou bude pro naše generace pohledem do minulosti, a to je dle mého názoru jeden z důvodů, proč o vše kolem nás pečovat.

Cíleným využíváním krajiny je ovlivňován vzhled. Největší proměny krajiny vznikaly po 2. světové válce v důsledku zestátnění výrobních prostředků, povrchové údržby, budování přehrad, zesílené industrializace, tvorbě pohraničních pásem a z důvodu odsunu německého obyvatelstva, kdy docházelo k rozsáhlému vysídlení pohraničí. Dále docházelo k zániku tradičních výrobních areálů, jako jsou například textilní továrny a cukrovary, a ke změně zaměření zemědělské výroby. V současné době dochází k poškození oblastí výstavbou průmyslových areálů, logistických center, budováním satelitních městeček, jsou instalovány fotovoltaické elektrárny (Kuča a kol. 2015). Aktuálně není krajina posuzována z estetického hlediska, ale podle toho, jaký má význam pro obyvatele, kteří v daném území žijí (Howard, 2011).

Gutštejnsko je velice rozmanité, nachází se zde zámek, hrad, zřícenina, hradiště, dochovaná vesnická struktura, mlýny, kostel, rozsáhlé pole, lesy a vodní toky. Rozhodně nesmíme opomenout sakrální památky, kterých je zde velké množství, a roubenou lesní kapli, která je opředena povídkou o malé slepé pasače.

2 Cíl práce

Cílem této bakalářské práce je identifikace a vyhodnocení dochovaných historických krajinných struktur na území navrhované krajinné památkové zóny Gutštejnsko (jedná se o Plzeňský kraj, okresy Tachov a Plzeň-sever). Výstupem této práce bude textová, mapová a fotografická prezentace dochovaných krajinných struktur jakožto hodnot kulturní krajiny ve struktuře standardizovaného záznamu krajinné památkové zóny, respektive evidenčního listu.

Tato práce může být následně v praxi podkladem pro vyhlášení krajinné památkové zóny Gutštejnsko, pro rozhodování orgánů státní památkové péče na území budoucí krajinné památkové zóny, dále pro zpracování plánu ochrany nebo koncepce regenerace komplexních pozemkových úprav, případně jako podklad pro územní plánování či hodnocení krajinného rázu dle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

3 Literární rešerše

Tato kapitola se věnuje literární rešerši popisující kulturní krajinu jako takovou, její členění a postupný vývoj. Dále odkazuje na jednotlivé znaky, které se k tomuto tématu pojí. Věnuje se legislativě v České republice a ve světě a také popisuje krajinné památkové zóny.

3.1 Kulturní krajina

Kulturní krajina je všude kolem nás. Vyvíjela se po staletí a dokládá nám celou naši historii až po současnost. Je spjata s historickým, symbolickým a kulturním významem. Jedná se o celek, do kterého zasahuje nejen příroda, ale také například doprava, osídlení, hospodaření na půdě, sociální složení obyvatel, národnosti a jejich tradice (Troll, 1950). Zobrazuje vývoj lidstva a jeho propojení s přírodou. Výsledkem je nejen výjimečná a esteticky působivá krajina, zachování biodiverzity a vzácných druhů ekosystémů, ale i poskytování různorodých statků, služeb a kvality života, což je poměrně dobrý způsob interpretování udržitelnosti (Agnoletti, 2006).

Dle § 3, odst. k) zákona č. 114/1992 Sb. je krajina část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky.

Kulturní krajinu lze chápat jako krajinu primárně utvářenou člověkem, nebo krajinu, která má jasnou a rozpoznatelnou strukturu, která reflektuje zřetelné vztahy mezi kompozičními prvky, a má význam pro přírodní, kulturní nebo estetické hodnoty (Schulp a kol. 2019). Pan Sklenička uvádí pojetí právní, geomorfologické, ekologické, umělecké, geografické, historické, architektonické, ekonomické, emocionální a historické (Sklenička, 2003). Mezivládní výbor pro světové kulturní a přírodní dědictví UNESCO popisuje kulturní krajinu jako kombinované dílo přírody a člověka, které ilustruje vývoj lidské společnosti a osídlení v průběhu času pod vlivem fyzikálních omezení anebo příležitostí daných jejich přírodním prostředím a vlivem postupných společenských, ekonomických a kulturních vlivů, jak vnitřních, tak vnějších (UNESCO, 2023).

Utváření kulturní krajiny je dlouhodobý proces, který závisí na mnoha faktorech (Ianoş a kol. 2014). Kromě chápání kultury jako výrazu společenských vztahů je smyslem pochopit její utváření, stopy a historické kořeny, abychom mohli přistupovat ke kultuře jako k přispěvateli společenského rozvoje (Xiaodong a kol. 2022).

§ 12 zákona č. 114/1992 Sb. uvádí, že krajinný ráz, kterým je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti, je chráněn před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. Zásahy do krajinného rázu, zejména umístování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, kulturních dominant krajiny, harmonického měřítka a vztahů v krajině.

Krajina prošla velkými změnami v důsledku budování infrastruktury, průmyslu a rozvoje nového zemědělství. Tradiční orientační body jako jsou kostely a kříže byly zastíněny novou výstavbou a celé kopce zmizely. V důsledku budování silnic, domů a lidských sídel rapidně klesla rozloha zemědělské půdy a travních porostů (Vlašín, 2000). Zároveň urbanizace a těžba neobnovitelných zdrojů také zcela mění krajinu, ale současně rozšiřování chráněných přírodních oblastí může způsobit vymizení typických krajinných struktur (Schulp a kol. 2019).

Dochází k vyliďňování krajiny, protože v oblastech s méně příznivými životními podmínkami přestává půda vynášet zisk, malovýrobní firmy ztrácejí schopnost ekonomické konkurence velkovýrobním formám a levnějšímu dovozu. Dochází tedy k zániku vesnických komunit a s tím i také starých tradic. Je budován moderní regionalismus, který hledá politicky a ekonomicky uchopitelné nástroje respektování specifčnosti krajiny (Míchal, Löw, 2003).

Velký vzrůst zájmu o kulturní krajinu lze datovat do počátku 90. let 20. století, kdy bylo přijato několik úmluv (Wu, 2010), které jsou vypsány v kapitole 3.5 Legislativa ve světě.

3.2 Členění krajiny

Krajinu můžeme rozdělit na přírodní a kulturní. Přírodní krajina se u nás téměř nevyskytuje, vzácně je zastoupena například rašeliništi a pralesy (Ehrlich a kol. 2020).

Kulturní krajina je podle článku 1 Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví rozdělena do 3 kategorií: Komponovaná kulturní krajina navržená a vytvořená záměrně člověkem, organicky vyvinutá krajina (reliktní a kontinuální) a asociativní kulturní krajina. Do těchto kategorií se dále řadí typy, které jsou pomocí typologie navrženy tak, aby byly vzájemně jednoznačně rozlišitelné. Na našem území jich bylo doposud definováno 34 (Ehrlich a kol. 2020).

Komponovaná kulturní krajina navržená člověkem zahrnuje například historické zahrady a parky vytvořené z estetických důvodů, které často (ale ne vždy) souvisejí s církevními nebo jinými památkovými stavbami a soubory.

Organicky vyvinuté krajiny jsou výsledkem působení společenského, ekonomického, administrativního a/nebo náboženského charakteru. Dělíme je na reliktní, v nichž byl vývojový proces ukončen v minulosti, ať již náhle, nebo postupně, a na kontinuální, ve kterých stále probíhá vývojový proces, který je spojen s tradičními způsoby života a hospodářství, jež jsou stále živé a rozvíjejí se.

Dalším typem krajiny jsou asociativní kulturní. Ty svědčí o silných náboženských, uměleckých nebo kulturních asociacích, které jsou častěji spojeny s přírodními jevy než s doklady hmotné kultury, jež mohou být nevýznamné, nebo i chybět (Šantrůčková, 2019).

3.3 Vývoj krajiny

Na území ČR vznikala kulturní krajina v období neolitu, kdy zemědělci osídlili nejteplejší, nejsušší a zároveň nejúrodnější místa (Lipský, 2000). Půda se obdělávala primitivním dřevěným náradím a využívala se několik let. Následně se museli zemědělci stěhovat na nová místa (Sýkora, 1998). Přirozená regenerace půdy trvala 30–40 let (Lipský, 2000).

6. století patří slovanské kolonizaci. Zemědělci si budovali sídla nejdříve na nejméně zalesněných a nejteplejších místech (Sýkora, 1998), podél toků řek Moravy, Dyje, Ohře, Vltavy a Labe (Lipský, 2000). Byly zakládány rodové vsi a hradiště. Hranice území byly přirozeně tvořeny okraji lesů, terénními srázy nebo vodními toky (Sýkora, 1998). Zemědělství bylo usedlé, orné a pěstovalo se pestré množství plodin. Hospodářská zvířata byla chována neustájeně, čímž byl původní lesní porost trvale poškozován (Lipský, 2000).

Ve 12.-13. století nastoupila středověká kolonizace, kdy docházelo k zavedení trojpolního systému a ke změnám tvaru pozemků (Lipský, 2000). Zakládaly se nová města a vesnice, stavěly se kláštery, tvrze a hrady (Sýkora, 1998). Nastoupil feudální systém a tvořily se, vedle návesních a úhlových typů, lánové vsi, které nemají náves. U stavení se budovaly ohrady a chlévy pro dobytek (Sýkora, 1998). Z důvodu přelidnění byla vyčerpána a snížena půdní úrodnost, začalo docházet k zanikání vesnic a měst a lidé se začali stěhovat do větších sídel (Lipský, 2000).

Na počátku 15. století skončilo období první velké kolonizace. Nastupuje husitství, kdy jsou z důvodu válek a hladomoru vyhlidněny a vypáleny vesnice. Krajina je zničena (Lipský, 2000). Největší vliv měla válka na opevněná sídla, kdy se z hradů začínají stávat zříceniny (Míchal, Löw, 2003). Kvůli obnovení zemědělské produkce byla vazba na půdu delegována z panstva na vesničany (Sýkora, 1998). Začíná vznikat rybníkářství, budují se hospodářské velkostatky, rozvíjí se průmysl (sklárný, mlýnský, kovářský) a dochází k nahrazování hradů zámky, u kterých se rozkládají renesanční zahrady (Sýkora, 1998).

Třicetiletá válka znamenala pro naši krajinu doslova katastrofu (Míchal, Löw, 2003). Zemřela velká část populace, tudíž většina krajiny nebyla obhospodařována a zarostla lesy, které na některých místech rostou dodnes (Lipský, 2000). Marie Terezie podpořila návrhy ekonoma Raaba, aby došlo k rozdělení panských velkostatků mezi poddané. Následně Josef II. vydal patent, kterým stanovil minimální rozlohu pozemku orné půdy na jeden statek, což zapříčinilo rychlý vzestup selského stavu. Tato nová výstavba proniká z vesnic i dále do krajiny a začínají vznikat samoty (Sýkora, 1998).

V 18. století vzniká tzv. barokní česká krajina, která se vyznačuje typickou sakrální architekturou, hustou sítí polních cest lemovanou alejemi stromů a mozaikou drobných polí (Lipský, 2000). Období baroka bylo z velké části ovlivněno lovem, který tvořil zábavu vyšším vrstvám. Krajina byla poznamenána vznikem obor, tedy ohrazených míst určených pro chov a lov zvěře. Barokní zahrady většinou vznikaly z původních renesančních a byly využívány šlechtou k rekreaci (Chodějovská a kol. 2020). Barokní krajina byla založena tak, aby v lidech probouzela emoce (Harbison, 2002). Obyvatelstvo se obrací na spiritualitu a začínají vznikat boží muka a kříže (Hersche, 2006). Vznikají hvězdicovité sítě cest vedoucích po polích, křížové cesty se sochami světců a poutní místa (Míchal, Löw, 2003). V tomto období ale i přesto dominovala orná půda (Lipský, 2000).

Střídavý systém hospodaření, tzv. čtyřpolní, převládal v 19. století. Také v tomto období dochází k výstavbě mlékáren, lihovarů, cukrovarů, pivovarů a podobných hospodářsky průmyslových objektů. Vzniká lidová architektura, která je pro nás dědictvím. Začíná se rozšiřovat železniční doprava (Sýkora, 1998).

Po konci první světové války je provedena pozemková reforma, kdy je půda postoupena z aristokratů na bohaté statkáře (Míchal, Löw, 2003).

Po druhé světové válce dochází k poválečným přestavbám v pohraničním pásmu, některé vesnice jsou předělány a vznikají vojenská pohraniční pásma.

V 50. - 60. letech minulého století se odehrávají v krajině další významné změny následkem socialistické kolektivizace, kdy dochází ke slučování pozemků, rozorávání mezí a zakládání JZD (Lipský, 2000). V 70. letech 20. st. dochází k pozemkovým úpravám z důvodu koncentrace zemědělské výroby, zejména se jedná o mnohonásobné zvýšení koncentrace orné půdy. Bohužel se jedná o likvidaci stabilizačních prvků v zemědělské krajině, ruší se staré cestní sítě, jsou rozorány louky, aj. (Lipský, 2000). V tomto poválečném vývoji chátrají památky a venkovská panská sídla. V rozkvětu, díky turismu, jsou velké státní hrady a zámky (Sýkora, 1998).

3.4 Znaky kulturní krajiny

Mezi jednotlivé znaky kulturní krajiny můžeme zařadit dochované prvky, objekty a jejich soubory. V tomto případě může jít o památkové zóny, památkové rezervace, národní kulturní památky, ale i o objekty s dochovanými tradičními materiály, regionálními znaky a detaily, které jsou architektonicky velice cenné. Spadají sem ovšem také zámky, hrady, zříceniny, tvrze a historická architektura měst. Dále pak kostely, hospice a další objekty sakrální architektury včetně těch drobných, jako jsou například boží muka a smírčí kameny. Neměli bychom opomenout ani technické památky, továrny, zahrady a parky, menhiry či tvrziště (Kupka, 2010).

Dochovaná urbanistická a sídelní struktura se vyznačuje především strukturou domů na vesnicích, obcích, ale i ve městech. Tímto rozdělením poukazuje na středověký původ, který je postupně doplňován novodobými stavbami. Odlišnosti můžeme nacházet mezi rozvojem osídlení v podhorských oblastech a v úrodných nížinách. Hlavním a také největším typem venkovského osídlení je vesnice. Naopak k nejmenším řadíme samoty, které seskupením tvoří osady a vsíky. Tato struktura je chráněna pomocí památkových zón a rezervací, kdy se jedná pouze o nejcennější lokality (Kupka, 2010). Prostřednictvím svých sídel, cest, luk, polí, vesnic a měst lidé po celou dobu nevědomě přizpůsobovali krajinu pro své potřeby, i když si možná nebyly zcela vědomi vznikajících struktur (Bell, 2012).

V případě rybníků, zeleně, mlýnů, lomů, stezek či tras se bavíme o krajinné struktuře, která tvoří komponovanou kulturní krajinu záměrně navrženou a vytvořenou člověkem. Můžeme sem zařadit historické zahrady, chmelnice, vinice, ornou půdu jako takovou, ale třeba i strukturu orné půdy, hradiště, zbytky zaniklých sídel či cestní sítě.

Mezi další znaky můžeme zařadit místa spjatá s historickými událostmi, kde docházelo k bitvám, místa poutní a místa duchovního významu, kdy se jedná o hlubší význam, který není možné spatřit pouhým okem. K jednotlivým místům se pojí různé báje a pověsti, které jsou nám neznámější a nejlépe jej přibližují návštěvy hradů, zámků či vrchů. Můžeme sem zařadit také památné kameny či například studánky a kaple (Kupka, 2010).

Znakem kulturní krajiny mohou být i vojenské stavby, důlní areály, kaolinové lomy, rozhledny, památníky, hřbitovy nebo také koncentrační tábory, popraviště, mučírny a mnoho dalších (Ehrlich a kol. 2020).

3.5 Legislativa ve světě

Předmětem ochrany krajiny je legislativa v Evropě. Mezi nejdůležitější právní dokument se řadí Úmluva Rady Evropy o krajině, dříve platná jako Evropská úmluva o krajině (sdělení č. 13/2005 Sbírký mezinárodních smluv), která vstoupila v ČR v platnost dne 1. října 2004 a podle článku 2 se s výhradou ustanovení článku 15 vztahuje na celé území smluvních stran a pokrývá přírodní, venkovské, městské a příměstské oblasti. Zahrnuje pevninu, vnitrozemské vodní plochy a mořské oblasti. Týká se jak krajin, které mohou být považovány za pozoruhodné, tak krajin běžných a narušených. Cílem této úmluvy je podpořit ochranu, správu a plánování krajiny a organizovat spolupráci mezi Stranami.

Dále je důležitá Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy (č. 99/2000 Sbírký mezinárodních smluv), která v ČR vstoupila v platnost dne 23. září 2000. Podle Článku

1 odst. 1 je cílem této Úmluvy ochraňovat archeologické dědictví jako zdroj evropské kolektivní paměti a jako nástroj historického a vědeckého studia. Podle článku 1 odst. 2 se za archeologické dědictví považují veškeré pozůstatky a objekty a jakékoli jiné stopy po lidstvu z minulých období,

(i) jejichž uchování a studium umožňuje vysledovat vývoj historie lidstva a jeho vztah k přirozenému prostředí,

(ii) o nichž jsou hlavními zdroji informací vykopávky nebo objevy a další metody výzkumu lidstva,

(iii) které jsou situovány na jakémkoli místě, které spadá pod jurisdikci Stran.

Důležitý je i odst. 3., který říká, že do archeologického dědictví se zahrnují stavby, konstrukce, skupiny budov, zastavěná území, movité objekty, památky dalšího druhu a také jejich související prostředí nacházející se jak na souši, tak pod vodou.

Určitě je zapotřebí zmínit Mezinárodní chartu o historických zahradách, která je známá také pod názvem Florentská charta. Pojednává o historických zahradách jako o památkách (NPÚ, 2007).

V neposlední řadě se k našemu tématu vztahuje také Úmluva o ochraně architektonického dědictví Evropy (č. 73/2000 Sbírký mezinárodních smluv), která v ČR vstoupila v platnost dne 1. srpna 2000 a zabývá zejména stavbami.

Na závěr Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví byla přijata Valným shromážděním Organizace spojených národů pro vzdělávání, vědu a kulturu (UNESCO) na jeho 17. zasedání v Paříži dne 16. listopadu 1972. Úmluva vstoupila v platnost v roce 1975. ČR se připojila v roce 1991. Je využívána pro základní typologické členění kulturních krajín v ČR. Mezi projevy kulturního dědictví se řadí téměř vše, co bylo vytvořeno člověkem nebo čemu člověk přisoudil hodnotu (Forrest, 2010).

3.6 Legislativa v ČR

Ochrana kulturní krajiny není definována pouze jedním zákonem, ale ani jednou činností. Je zapotřebí brát v potaz širší obzor a pohlížet na danou věc mnoha zákony. Je velice důležitá, protože nevzhledná a zmrzačená krajina postrádající harmonii není vhodným místem pro život. Násilné zásahy do krajiny člověka zneklidňují a stresují, a proto jezdíme do míst, kde je krajina ještě v uspokojivém stavu (Vlašín, 2000).

V České republice působí státní památková péče, která nejprve chránila jednotlivé významné objekty, následně historické městské celky a teprve až s nástupem zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, byly zavedeny památkové zóny a památkové rezervace (Kučová, Kuča, 2007). Na základě tohoto zákona jsou vyhlášované kulturní památkové zóny.

Ochrana kulturní krajiny samozřejmě souvisí i s dalšími zákony. Patří sem zákon č. 40/ 1959 Sb., o státní ochraně přírody, který byl prvně vydaným samostatným zákonem pro ochranu přírody. Následně byl nahrazen zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, nyní se jedná o zákon č. 186/2006 Sb., v platném znění. Tento zákon definuje

kategorie zvláště chráněných území: národní parky, chráněné krajinné oblasti, národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památky a přírodní památky.

Mezi další zákony můžeme zařadit:

- zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon),
- zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství,
- zákon č. 334/1993 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu,
- zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů (lesní zákon),
- zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti,
- zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon),
- zákon č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské strážní, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů (zákon o rybářství),
- zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech,
- zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů.

3.7 Krajinne památkové zóny

V § 6, odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, se píše, že území sídelního útvaru nebo jeho části s menším podílem kulturních památek, historické prostředí nebo část krajinného celku, které vykazují významné kulturní hodnoty, může Ministerstvo kultury po projednání s krajským úřadem prohlásit opatřením obecné povahy za památkovou zónu a určit podmínky její ochrany.

Na základě tohoto zákona bylo v ČR postupem času prohlášeno Ministerstvem kultury ČR 27 krajinných památkových zón (viz tabulka č.1). Mezi první vyhlášené krajinné památkové zóny v roce 1992 řadíme Lednicko - Valtický areál a Bojiště bitvy u Slavkova. Aktuálně poslední vyhlášenou krajinnou památkovou zónou z roku 2021 je Žatecká chmelařská krajina.

Existuje několik krajinných památkových zón, které jsou navrženy k vyhlášení a jednou z nich je právě Gutštejsko.

Tabulka 1: Krajinné památkové zóny na území ČR (NPÚ, ©2023)

Název	Okres	Chráněno od:
Bečovsko	Karlovy Vary	2014
Bojiště bitvy u Slavkova	Brno-venkov; Vyškov	1992
Čimelicko-Rakovicko	Písek	2002
Hornická kulturní krajina Abertamy - Horní Blatná - Boží Dar	Karlovy Vary	2014, 2019
Hornická kulturní krajina Háj - Kovářská - Mědník	Chomutov	2014, 2019
Hornická kulturní krajina Jáchymov	Karlovy Vary	2014, 2019
Hornická kulturní krajina Krupka	Teplice	2014, 2019
Chudenicko	Domažlice; Klatovy	1996
Kladrubské Polabí	Pardubice	2015, 2019
Kladská	Cheb; Sokolov	2020
Lednicko - Valtický areál	Břeclav	1992, 1996
Lembersko	Liberec	1996
Libějovicko-Lomecko	Prachatice; Strakonice	1996
Náměšťsko	Třebíč	1996
Novohradsko	České Budějovice	1996
Orlicko	Písek	1996
Osovsko	Beroun	1996
Plasko	Plzeň-sever	1996
Římovsko	České Budějovice	1996
Slatiňansko-Slavicko	Chrudim	1996
Území bojiště u Hradce Králové	Hradec Králové	1996
Území bojiště u Přestanova, Chlumce a Varvažova	Teplice; Ústí nad Labem	1996
Valečsko	Karlovy Vary	1996
Vranovsko-Bítovsko	Znojmo	2002
Zahrádecko	Česká Lípa	1996
Žatecká chmelařská krajina	Louny	2021
Žehušicko	Kutná Hora	1996

4 Charakteristika studijního území

Navrhovaná krajinná památková zóna se nachází v Plzeňské pahorkatině při soutoku Úterského potoka a Hadovky severozápadně od Plzně, tedy v Plzeňském kraji v okrese Plzeň-sever a Tachov. Do území řadíme obce Pakoslav, Mydlovary, Krukanice, Trpísty, Lomnička, Rochlov, Poloučany, Potín, Sviňomazy, Bezemín, Dlouhé Hradiště a osadu Horské Domky.

Poblíž jsou velmi důležité Konstantinovy Lázně, kam jezdí velké množství lidí na léčebné pobyty, které se dají spojit právě s turistickými či cyklovýlety, a mnoho tras je zavede do našeho území. Například na zříceninu Gutštejn je to po žluté turistické značce 6 km.

Nadmořská výška je mezi 400–500 m n. m., terén je převážně plošného charakteru a je mírně zvlněný. Nejvyššími místy jsou vrch Kozinec pod Pakoslaví a Na Klampru pod Hradišťským vrchem, naopak nejnižším místem je hladina Úterského potoka pod Trpísty. Krajinou i nadále procházejí zemské cesty, protože novodobá komunikace je vedena v jiných trasách.

Tato oblast byla nejvíce poznamenána kolonizační činností tepelského kláštera a vládou šlechtických rodů Gutštejnů a Hroznatů. Nejrozsáhlejší krajinné úpravy můžeme spatřit zejména v okolí zříceniny hradu Gutštejn a zámečku Daňkov, dále u zámeckých areálů Krukanice a Trpísty a v okolí kostela sv. Barbory v Šipíně. Nachází se zde velké množství drobných sakrálních památek, památné stromy, mlýny, dochovaná sídelní struktura, ale také rozsáhlé aleje stromů a pozůstatky hradišť. Z tohoto pohledu se tedy jedná o velice cennou krajinnou památkovou zónu (Drhovský, 2002).

5 Metodika

Pro práci byla použita Metodika tvorby standardizovaného záznamu krajinné památkové zóny. Jedná se o certifikovanou metodiku dle osvědčení č. 46 Ministerstva kultury ČR, odboru výzkumu a vývoje, č.j. MK 38166/2015 OVV, Sp. zn. MK-S 100/2012 OVV, ze dne 24.6.2015. Vznikla v rámci grantu Ochrana a péče o historickou kulturní krajinu prostřednictvím institutu krajinných památkových zón (DF12P01OVV001) a byla financována Programem aplikovaného výzkumu a vývoje Národní a kulturní identity (NAKI) Ministerstva kultury České republiky (Kučová a kol. 2014). Cílem této metodiky je vypracování evidenčního listu, který vykazuje vyčerpávající a podrobné informace.

Pod písmeny A-H administrativní a územní údaje, lokalizaci, základní věcné údaje, zájmy statní památkové péče, zájmy státní ochrany přírody, literaturu a dokumentaci, technické a zpracovatelské informace. Standardizovaný záznam je strukturován tak, aby mohl navázat na údaje, které jsou v otevřeném systému Integrovaného informačního systému památkové péče (IISPP).

Návrh krajinné památkové zóny Gutštejsko, na který navazují, byl sepsán v listopadu 2002 panem Ing. Drhovským prostřednictvím Státního památkového ústavu v Plzni. Nachází se zde informace o dotčených obecních úřadech, stručná charakteristika území, důvodová zpráva, popis hranice území krajinné památkové zóny, výčet kulturních památek zapsaných v ÚSNKP a fotodokumentace.

Pro studium území bylo využito postupné mapování České republiky. Ve středověku neexistovalo jednotné mapové zobrazení světa, ale vznikla celá řada grafických a textových obrazů, které se svým obsahem a účelem snažily přizpůsobovat danému epochálnímu záměru (Baumgärtner, 2022). **Müllerova mapa Čech** z roku 1720 je v měřítku 1:132 000. Jedná se o první soustavné topografické mapování českých zemích a člení se na dvanáct krajů. **I. vojenské mapování** (1764-1768), které začalo vznikat za vlády Marie Terezie a bylo dokončeno za vlády Josefa II., bylo v měřítku 1:28 800. Mapa sloužila vojenským potřebám. K mapování docházelo na koních, navíc v průběhu tvorby proběhla revize a jednotlivé části na sebe nenavazují. **II. vojenské mapování** (1842-1852) v měřítku 1:28 800 je jedno z nejpoužívanějších mapových podkladů. Bylo prováděno vojenskými topografy a poprvé se zde využilo Lehmannovo šrafování. **III. vojenské mapování** (1877-1880) v měřítku 1:25.000 bylo po aktualizaci využíváno do poloviny 20. století (Hronovská, a další, 2013). Z tohoto mapování byly následně vytvořeny **speciální mapy**, které měly měřítko 1:75 000. **TOP1952** s měřítkem 1:25 000 je mapové dílo, které vznikalo v letech 1952 až 1957 a zachycuje stav krajiny před nástupem socialistického režimu, výstavby panelových domů a přehrad. Také jsou zde zachycena zanikající sídla v pohraničí. **Ortofotomapy** obsahují letecké snímky, které započalo už ve 30. letech 20. století. Mapy jsou v digitální podobě georeferencované a využíváme je v současné době jako nejdostupnější pramen. **Vojenské topografické mapy** byly zpracovány v druhé polovině 20. století pro československou armádu v měřítku 1:10 000. Jsou zpracovány v barevné rastrové podobě. **Základní mapy** jsou k dispozici v několika měřítcích, například 1:10 000, 1:25 000, 1:50 000 a více. Jsou využívány jako mapový poklad, který je v měřítku 1:10 000

velice podrobný a v mapových službách je znám jako ZABAGED. **Mapy stabilního katastru** vznikly v sáhovém měřítku 1:2880 zaměřováním vojenských a civilních pracovníků, jsou velice podrobné a přesné. Byly vytvořeny pro každé katastrální území. Pro studium krajiny je nejvhodnější využívat císařské otisky. Z těchto map je postupně tvořen Pozemkový katastr. Mapy jsou barevné, jednotlivé budovy jsou odlišeny podle vstupního materiálu, je zde viditelná veškerá zeleň, louky, zahrady, pastviny, lesy, plužiny, silnice apod. (Kučová a kol. 2014).

Nejprve došlo k nastudování výše zmíněných mapových podkladů včetně portálu Mapy.cz. Následně jsem rozdělila zónu na několik území a vytvořila jsem si plán průzkumu, který proběhl od června do října roku 2022. Některá místa bylo zapotřebí navštívit vícekrát – příkladem je obec Trpísty, kde jsem nejprve udělala průzkum území, ale zámek byl uzavřen a nebylo možné navštívit ani zámecký park. 16. července ovšem proběhl den otevřených dveří, kdy byl zámek poprvé za poslední 3 roky zpřístupněn na jeden den veřejnosti. Při každém průzkumu jsem si jednotlivá místa označila do výkresu, který mi následně posloužil při tvorbě aktualizovaného návrhu v elektronické podobě.

K tvorbě aktualizovaného návrhu území v elektronické podobě byl využit software ArcGIS, ve kterém byly vytyčeny hranice území, ve kterém bylo možné zjistit i nadmořskou výšku. Druhým výstupem je orientační vyznačení umístění zóny na mapě České republiky. Poslední výstup obsahuje území se zakreslením nejdůležitějších dochovaných a zaniklých komponentů Gutštejska za pomoci polygonů, linií a souřadnic.

Podklady pro studium Gutštejska jsem především čerpala ze Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje. Většina regionální literatury není k zapůjčení absenčně, ale pouze prezenčně ve studovně. Mezi nejvýznamnější knižní zdroje jistě patří Trpísty - 750 let, Gutštejn – Zříceniny hradu mezi Planou a Konstantinovými Lázněmi, Tachovsko: Krajina paměti/paměť v krajině a Kulturní památky Západních Čech. Další materiály jsem čerpala z internetových stránek Národního památkového ústavu a z digitálního registru Agentury ochrany přírody a krajiny ČR. Kontaktovala jsem Městský úřad Stříbro a Městský úřad Město Touškov.

6 Současný stav řešené problematiky

V současné době je vyhlášeno pouze 27 krajinných památkových zón. Okolo 100 území bylo v letech 2002–2004 navrženo, ale pouze vymezením hranic. Aktuálně k těmto zónám neexistují žádné zpracované podrobnější materiály. Krajinná památková zóna Gutštejsko je jedním z těchto návrhů. K plánům ochrany není certifikovaná metodika. Vzhledem k počtu území je zapotřebí, aby byly tvořeny práce tohoto charakteru tak, aby je bylo možno využít Národním památkovým ústavem jako podklad k jejich vyhlášení.

7 Výsledky práce

Výsledky práce obsahují evidenční list krajinné památkové zóny. To je standardizovaný záznam krajinné památkové zóny Gutštejsko, který je vyhotoven na základě Metodiky tvorby standardizovaného záznamu krajinné památkové zóny (Kučová a kol., 2014) spolu s provedeným terénním průzkumem, s využitím historických mapových pramenů, dostupné regionální literatury a za pomoci programu ArcGIS.

Zdroje použité při vyhotovení evidenčního listu krajinné památkové zóny Gutštejsko jsou uvedeny zvlášť v kapitole G) Literatura a dokumentace.

Evidenční list je vyhotoven v jiném formátu než bakalářská práce samotná, zároveň s použitím jiného stylu písma tak, aby jej bylo možno bez zbytečného hledání vyjmout a předat příslušným orgánům pro další zpracování.

EVIDENČNÍ LIST KRAJINNÉ PAMÁTKOVÉ ZÓNY

A) ZÁKLADNÍ ÚDAJE

1. Název KPZ

Gutštejnsko

2. Evidenční /rejstříkové číslo

Neuvedeno, KPZ není vyhlášena.

3. Platný právní předpis o prohlášení KPZ

Neuveden, KPZ není vyhlášena.

B) ADMINISTRATIVNÍ A ÚZEMNÍ ÚDAJE

4. Kraj (kraje)

Plzeňský kraj

5. Okres (okresy)

Okres Plzeň-sever

Okres Tachov

6. Obec (obce) s rozšířenou působností (ORP)

Stříbro, Město Touškov

7. Obec s pověřeným obecním úřadem (POÚ)

Stříbro, Bezdržice, Město Touškov

8. Obec (obce)

Trpísty, Kšice, Cebiv, Křelovice, Pernarec, Konstantinovy Lázně

9. Část/části obce

Obec Kšice: Lomnička

Obec Cebiv: Bezemín

Obec Křelovice: Pakoslav, Mydlovary,

Obec Pernarec: Krukanice

Obec Trpísty: Sviňomazy, Horské Domky

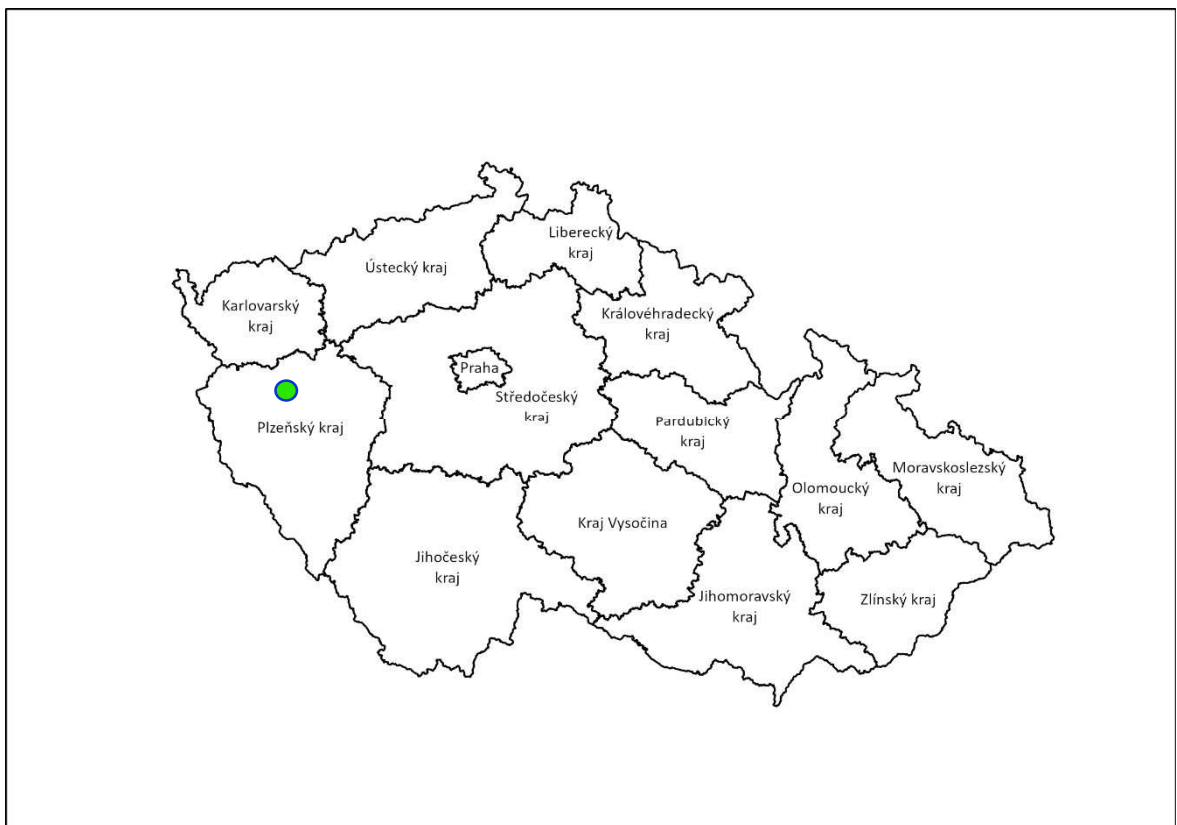
Konstantinovy Lázně: Dlouhé Hradiště, Okrouhlé Hradiště, Poloučany, Šipín, Potín

10. Katastrální území

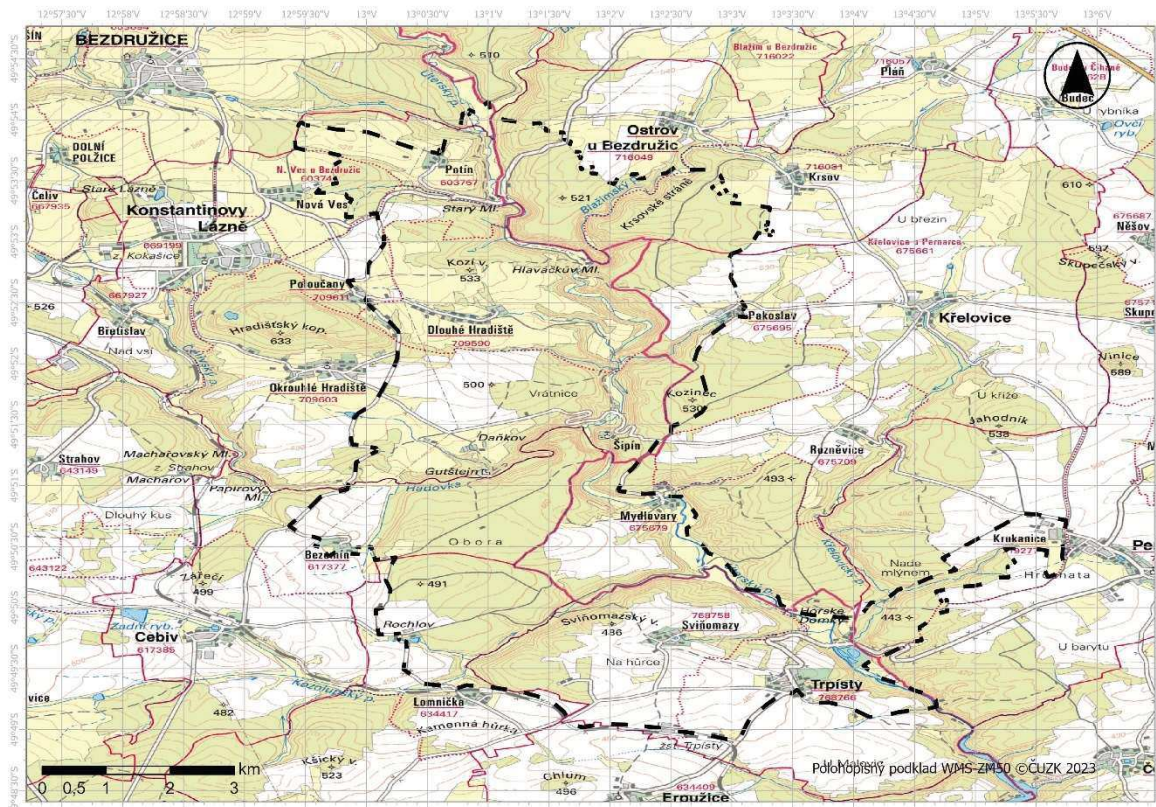
Trpísty
Lomnička
Bezemín
Pakoslav
Mydlovary
Krukanice
Sviňomazy
Dlouhé hradiště
Konstantinovy lázně
Okrouhlé Hradiště
Poloučany
Potín

C) LOKALIZACE

11. Orientační zobrazení KPZ v území ČR

12. Rozsah KPZ se znázorněním katastrálních území

13. Plošná rozloha

3 291 ha (33km²)

14. Nadmořská výška

Průměrná nadmořská výška 470 m n. m.

Minimální 354 m n. m.

Maximální 554 m n. m.

D) ZÁKLADNÍ VĚCNÉ ÚDAJE O KPZ

15. Celková charakteristika krajiny včetně přírodních poměrů

Krajinná památková zóna Gutštejnsko leží v Plzeňském kraji a rozkládá se na území okresů Plzeň-sever a Tachov.

Z geomorfologického hlediska se navrhované území nachází v Plzeňské pahorkatině, respektive Stříbrské pahorkatině.

Geologicky je území strukturováno v oblasti obce Trpísty pruhem spilitových tufů a zbytek území je s algonkickými fylitovými břidlicemi. Místy je zde zastoupení denundačních zbytků permských hornin a také několik čedičových výlevů z třetihor. Pokryv je převážně tvořen hlínami, ve výše

položených místech je zastoupen štěrk a v údolí se nacházejí jílovité a písčité naplaveniny.

Nejvyššími body jsou lokality Na Klampru a vrch Kozinec, naopak nejnižším bodem je hladina Úterského potoka pod Trpísty.

Z klimatického hlediska se území řadí do mírně teplých až chladných oblastí (Květoň, a další, 2011).

Územím protéká Úterský, Dolský, Blažimský, Novoveský, Dolnohradišťský, Kozolupský, Roznětický, Krukanický, Rochlovský a Bezdrůžický potok, dále pak potok Hadovka. Nedaleko zříceniny Falkenštejn se nachází Falkenštejnský vodopád a minerální pramen zvaný Koňský. Pod Šipínem je Svatá studánka.

Po vegetační stránce je území pokryto luhy a olšinami, acidofilní, borovou a subxerofilní doubravou, zastoupení zde mají také reliktní bory a smrk. Mimo to se zde nacházejí aleje tvořené ovocnými stromy, okolo Úterského potoka je významná lokalita Pérovníku pštrosího. Krajina není poznamenána intenzivním zemědělstvím a s ním související technickou úpravou, proto zde nalezneme velké množství doprovodných porostů, remízky, keřnaté meze a mokřady s doprovodnou zelení (URL2).

Krajina je formována patrně nejstarším slovanským hradištěm, které nese název Bezemínské hradiště. V pozdní době bronzové zde vzniklo hradiště Šipín. Třetí hradiště, Hradiště u Ostrova u Bezdrůžic, je z pozdní doby bronzové a pozdní doby halštatské. Z pozdní doby kamenné je hradiště u Pernance, které je na skalní ostrožně nad Úterským potokem. Poslední hradiště je předpokládáno nad údolím Úterského potoka blízko osady Dlouhé Hradiště.

V době středověku byly postaveny hrady Falkenštejn a Gutštejn, ke kterému byl v renesanční době dostavěn vedlejší zámek a statek Daňkov, dále pak Sviňomazský hrádek. Z těchto hradů se do současné doby zachovaly však jen zříceniny.

Mezi nejvýznamnější novověkou památku řadíme zámek Trpísty. Jedná se o vrcholně barokní stavbu. Zámek Krukanice vznikl v pozdním baroku s použitím gotické tvrze. Velice dominantní postavení má poutní barokní kostel sv. Barbory v Šipíně.

V této zóně se nacházelo i velké množství mlýnů. Některé zanikly, z mnohých jsou zříceniny a pár z nich bylo zrekonstruováno, případně předěláno. Jedná se o Starý mlýn pod vískou Potín, kde se aktuálně nachází pila, Hlaváčkův či Hlaváčův mlýn v údolí Úterského potoka, na jehož základech stojí rekreační chata. Necelé dva kilometry od tohoto mlýna stál již zaniklý Marasův mlýn. Po dalším kilometru u cesty z Konstantinových lázní směrem na Šipín je zřícenina Dudákovského mlýna. Na soutoku Úterského potoka s Hadovkou je zachovalá zřícenina starého hamru. Nedaleko hamru se pak nachází starý mlýnský kámen,

který je označován jako pozůstatek Mlýna pod Šipínem, případně Nového mlýna. Ve vesnici Mydlovary stojí ve značně zachovalém stavu Mydlovarský mlýn. V Trpístech byl poslední mlýn, který byl poháněn vodou z Úterského potoka, a na pozůstatcích Trpístského mlýna byla vystavěna chatová kolonie Horské Domky.

V krajině je také dochováno velké množství sakrálních památek, jedná se především o boží muka a smírčí kříže.

Historická struktura obcí je zachována zděnými chalupami v Dlouhém Hradišti, návsi s domy v Mydlovarech, okrouhlicovou návsi v Bezemíně, návsi a kapličkou ve Sviňomazech, některými chalupami v Horských Domcích, panskou sýpkou a kapličkou v Trpístech.

16. Kategorie KPZ

Navrhované území této krajinné památkové zóny můžeme dle zasedání Výboru světového dědictví z roku 1992 zařadit do dvou kategorií: komponované krajiny a organicky vyvinuté krajiny.

Komponovaná kulturní krajina navržená a vytvořená záměrně člověkem je zřejmá z formovaných celků na celém území. Krajinářská kompozice vyniká v okolí Gutštejna a zámečku a statku Daňkov, kde dochází ke komponovanému přechodu mezi pastvinami s dubovými alejemi do lesa a do zemědělské krajiny. Na zámku v Trpístech se jedná o barokní terasovitou rozsáhlou zahradu, která navazuje k lesu a jsou zde průhledy na Úterský potok.

Organicky vyvinuté krajiny se dále dle Typologie historické kulturní krajiny České republiky dělí do 22 typů a nebere se ohled na to, zda se jedná o reliktní (zkamenělou) nebo kontinuální, stále se vyvíjející krajinu. Gutštejnsko je tvořeno jako celek více typy. Prvním je krajina hradišť, která je doložena existencí hned několika hradišť - Bezemínské, Šipín, u Ostrova u Bezdrůžic, u Pernance a nad údolím Úterského potoka blízko osady Dlouhé Hradiště. Druhým typem je krajina vrchnostenských sídel a dvorů, kam můžeme zařadit například Krukanice a Trpísty. Dalším je krajina obor a lesů, kterou můžeme podložit rozsáhlými oborami a lesy rozkládajícími se napříč územím a dále pak mlýny. Předposledním obsaženým typem je krajina poutních míst, kterou dokládá například poutní barokní kostel sv. Barbory v Šipíně spolu s roubenou pseudorománskou kapličkou z roku 1892 nad pramenem léčivé vody a další drobné sakrální památky. Na východních březích Úterského potoka se nachází pozůstatky vojenského opevnění a zde se tedy promítá krajina pohraničních opevnění.

17. Historický vývoj území

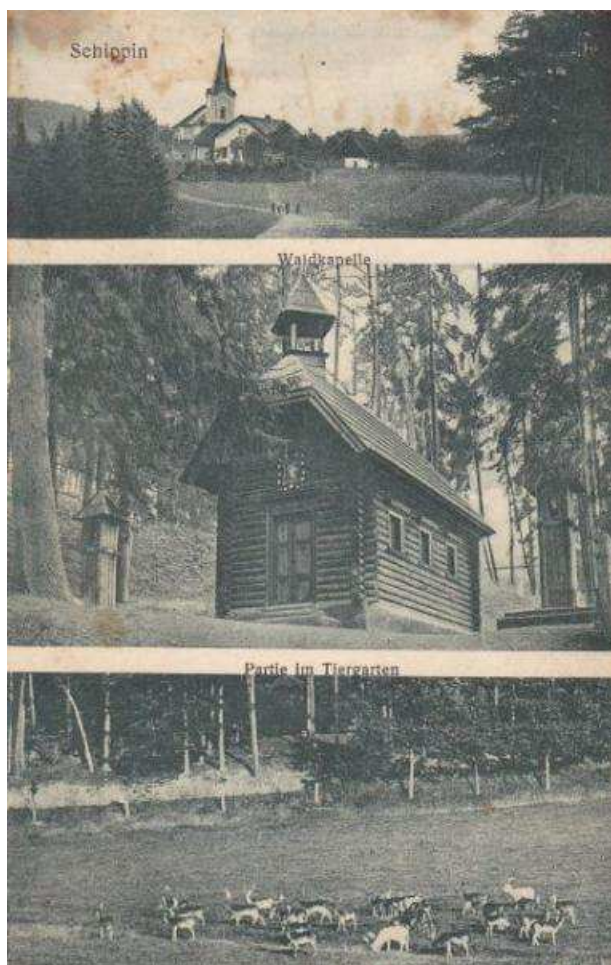
Nejstarší slovanské osídlení západních Čech mezi 7. - 9. století je dochováno hradištěm a mohylníkem pohřebiště osahujícím 45 mohyl v obci Bezemín-Cebiv. Toto území spadá do regionu Tachovska (Jílek, 2011). Je složeno ze dvou opevněných částí a předpokládá se, že zaniklo požárem v 9. st. S ohledem na vzdálenost hradiště od okolí je pravděpodobné, že zde žil kmen Lučanů. V 90. letech 20. století bylo hradiště zničeno detektoriáři a lesními dělníky (Trnka, 2006). Bezemínské hradiště je také od třicetileté války nazýváno jako Švédské šance.

Hradiště Šipín je datováno do 10. až 14. století a nachází se na místě, kde dnes stojí osada Šipín. Bylo zde nalezeno 368 úlomků keramiky z hradištního, 5 ze středověkého a 38 z pravěkého období, na základě kterých můžeme datovat osídlení tohoto hradiště. Pravděpodobně převzalo funkci správního centra po zániku Bezemínského hradiště.

První písemný podklad pro středověkou vesnici **Šipín (Schippin)** pochází z roku 1369, v roce 1406 je doložen kostel neznámého zasvěcení (Baštová, 1984). V roce 1372 byl kostel ve vlastnictví bratrů Půty, Jana a Jetřicha z Gutštejna a oprava byla provedena až v druhé polovině 18. století, kdy vznikl jeho barokní vzhled. V roce 1752 byl přistavěn kostelníkův dům a dřevěný hostinec, roku 1788 škola, která byla několikrát přestavována.

První zmínky o **Svaté studánce** s kaplí jsou z roku 1352, po roce 1752 získala barokní podobu. V roce 1892 byla knížetem Löewensteinem nahrazena dřevěnou kaplí, kterou postavil Martin Jäger z Pakoslavi. Jedná se o poutní místo, kde se na svátek Nanebevzetí Panny Marie konají poutní slavnosti. Podle lidských pověstí si vodou ze studánky omyla oči malá slepá pasačka a opět viděla, následně poutník, který se zde napil, tu ponechal berle. S místem je spjata i legenda o sv. Barboře stavící kostel a čertovi, který stavěl hospodu, a který se Barboře pletl do cesty, až s ním praštila o protější skalku, kde nechal otisk tváře a ze studánky vytryskl pramen. Skalka je pojmenována jako **Ďáblův kámen** (Krčmář, 2015).

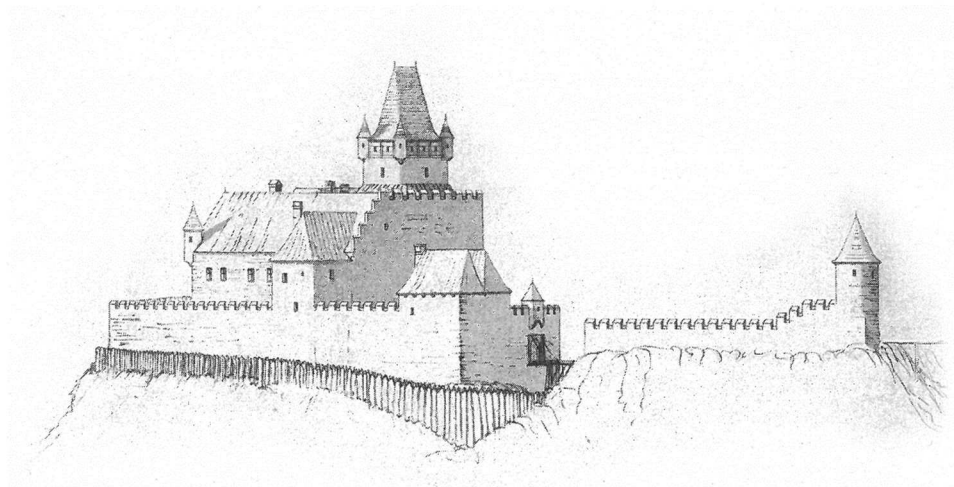
Pohled na kostel sv. Barbory, lesní kapli a oboru, 1927 (URL14)

Založení **Gutštejna (Guttenstein)** je vyvozeno v roce 1300 v souvislosti s dělením majetku pánů z Krašova. První písemná zmínka je z roku 1316, kdy byl hrad dostavěn a vlastněn Jetřichem z Gutštejna a synem Sezemou (Bitter, 2014), který byl otcem blahoslaveného Hroznaty. V okolí hradu procházela obchodní stezka (Hajšman, Novobilský 2021). V roce 1422 byl hrad dobýváním husity, kterého se zúčastnil i Žižka, poškozen, ale dobytí není nijak prokázáno. V této době vlastnili hrad synové Jetřicha z Gutštejna Jan a Burjan, nechali jej opravit (Bitter, 2014), byl přistavěn jižní palác, následně na konci 15. století byla zvýšena věž a došlo k úpravám staršího navazujícího paláce (Hajšman, Novobilský 2021). Synové Burjana byli povětšinou ziskuchtiví katolíci bojující v císařském vojsku, nejznámější je Burjan z Gutštejna zvaný Bohatý. V roce 1503 se Gutštejn stal doupětem záškodníků, poté v roce 1504 věznicí, kde Jiří Všerubský z Gutštejna na pokyn saského pána zatkl měšťany a městskou radu, a následně ze svého popudu uvěznil v roce 1505 i pány a vyhlásil válku. Významným milníkem je rok 1520, kdy byli páni z Gutštejna v dluhích a hrad byl zastavěn lupiči Širntynkovi, kteří byli ve spojení s nejobávanějším zabijákem v jižním Německu Tomanem z Absberka, který se v roce 1524 na hradě usídlil. Od roku 1534 tu opět byli Gutštejnové a v roce 1549 byl hrad včetně panství,

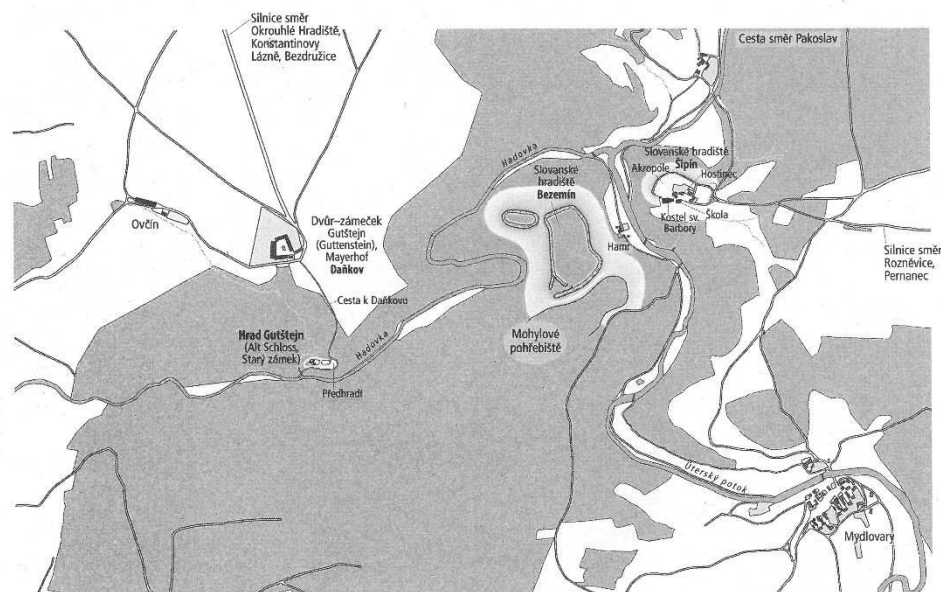

keré zahrnovalo mimo jiné i **dvůr Gutštejn (od 20. století Zámek Daňkov)**, prodán majitelům Bezdržic, Elpognarům. V roce 1659 se hrad stal zříceninou po vypálení Švédy a poté v roce 1712 byl prodán německému rodu Löwensteinům. Od roku 1995 vlastní tento objekt stát a spravuje jej Národní památkový ústav.

Od roku 1807 byl na **dvoře Gutštejna** chován východofríský dobytek a v roce 1816 zde byla postavena obora s hájovnou a ovčín. V roce 1818 byla založena Karlem z Löwensteinem dančí obora a následně mezi lety 1820 až 1824 byl dvůr upraven na lovecký zámček. Dále se stává fořtovnou (1871), bytem pachtýře (1879) a knížecí stavební kanceláří (1897) (Bitter, 2014).

Vizualice hradu Gutštejn (Bitter, 2014)

Okolí Gutštejna podle indikační skici z roku 1839.

Okolí Gutštejna podle indikační skici z roku 1839 (Bitter, 2014)

Zřícenina **Falkenštejn (Falkenstein)** se nachází na strmém skalním ostrohu nad Úterským potokem. Jádrem hradu byla věžovitá stavba. Zakladateli hradu byli pravděpodobně ve 14. století Gutštejnové. Již v roce 1463 byl hrad pustý a pravděpodobně nebyl zbořen husity, ale královským vojskem (Procházka, 2006).

Sviňomazský hrádek byl postaven asi v polovině 14. století a prvním známým vlastníkem mezi roky 1360-1380 byl Sulek z Hrádku. V této době byly známy i **Sviňomazy**. Hrádek zpustl v roce 1473 (Cvrk, 2001).

V období pozdní gotiky se na Tachovsku zakládají boží muka (Jílek, 2011).

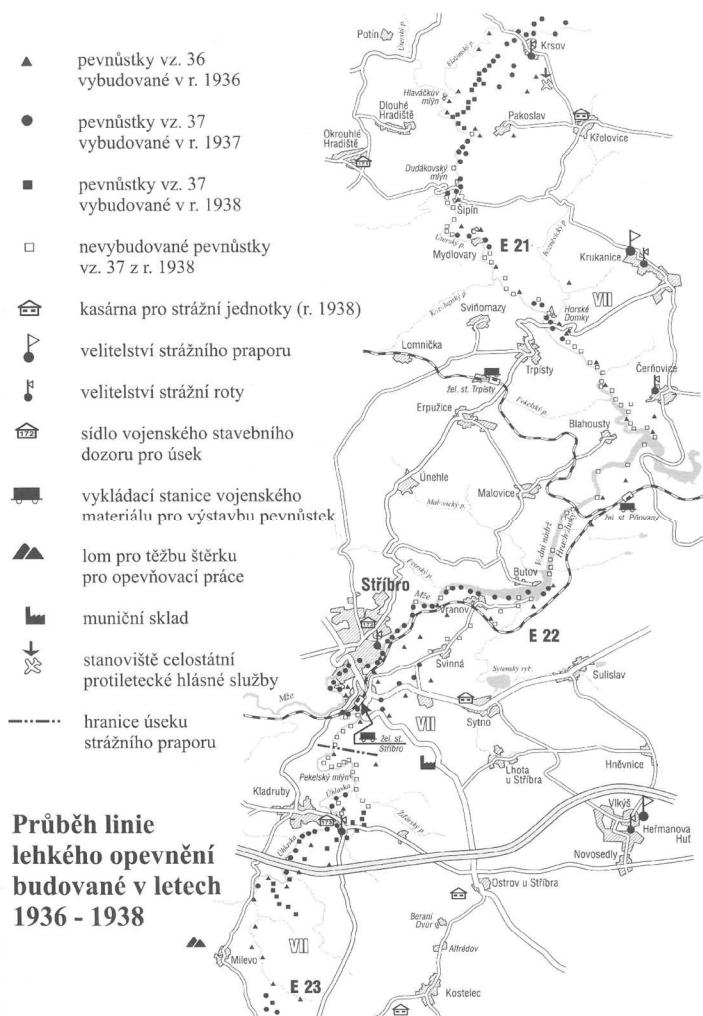
V **Trpístech** byla na polích nalezena keramika, která dokazuje osídlení již ze střední doby bronzové (Šaldová, 1967). První písemný podklad je až z roku 1251, kdy prvním majitelem panství byl Rapota, od roku 1379 byli pak vlastníky páni z Gutštejna. V roce přechází vlastnictví Hrádkům. Zdrojem obživy od roku 1912 byl v této obci lihovar, který byl součástí zámeckého areálu, velkostatek, mlýn a nedaleká cihelna s kruhovou pecí. Zástavba byla budována v předhradí bývalé trpístské tvrze a kolem tří dvorů. K největším změnám došlo v době Třicetileté války, kdy obec velmi strádala. Naopak v polovině 18. století po dostavbě zámku počet obyvatel vzrostl, protože se začala rozvíjet hospodářská činnost. Za doby velkostatkářství Viléma Kubinského a jeho potomků v letech 1905 - 1930 dosáhla obec nejvyššího počtu obyvatel. Po 2. sv. válce došlo odsunem německého obyvatelstva opět k poklesu obyvatel (Cvrk, 2001).

Barokní památka vystavěná nejvýznamnějším plzeňským architektem Jakubem Augustonem, **zámek Trpísty** (Jílek, 2011), leží na místě středověké tvrze. Výstavba byla zahájena v roce 1729 (Foud, 2001). Jedná se o patrový objekt s obdélníkovým půdorysem a dvěma oválnými prostory. Součástí je domácí kaple Panny Marie Pomocné. Prvním majitelem zámku byl hrabě Prosper ze Sinzendorfu, jehož podobizna byla namalována v hlavním zámeckém sále malířem Václavem Samuelem Teodorem Schmidtem v roce 1744. Součástí zámku bylo hospodářské stavení, zahradnictví a rozsáhlá terasovitá zahrada. Celé toto území bylo vytyčeno zděnou hradbou (Jílek, 2011). K prvním vnějším opravám došlo v roce 1905, kdy vlastníkem byl Bedřich Kubinský. V první polovině 19. století byla u cesty k zámku postavena zděná kaple (NPÚ, 2023). Po 2. sv. válce byl zámek pod držením národního správce vykraden. Následně do roku 1991 sloužil zámek jako školské zařízení a dětský domov.

Mydlovary v roce 1115 patřily klášteru v Kladrubech (Šaldová, 1967) a roku 1520 byly prodány Janem Markvartem z Hrádku (Hajšman, a další, 2021) Linhartovi Markvartovi z Hrádku, který je připojil k Trpístům. Zde, stejně jako v Pakoslavi, patřilo k hlavním zdrojům obživy zemědělství. V roce 1838 se stávají Mydlovary součástí Sudet (URL3).

Hluboký kaňon Úterského potoka poskytl Československé armádě prostor pro vybudování **předválečného opevnění** v roce 1936. Nejsilněji vybudovaná část

opevnění vznikla v prostoru Horských Domků, kde byly vybudovány čtyři pevnůstky s jedenácti střílnami, a pátá byla u Rozněvického potoka. Chráněno bylo také území přechodu přes potok u Mydlovar. V roce 1937 došlo k silnějšímu opevnění pomocí 19 pevnůstek LO vzoru 37 na přechodech u Trpíst, Mydlovar, Šipína a Pakoslavi (Cvrk, 2001). První objekt byl vybetonován v Horských Domcích 19.8.1937 a měl číslo popisné 19. Jižně od Hlaváčkova mlýnu docházelo k pravoúhlému lomení linie a byl zde vybudován atypický objekt skládající se ze dvou pevnůstek těsně vedle sebe. Při stavbě mostu na silnici Trpísty - Pernarec přes Úterský potok bylo do mostu zabudováno minové zařízení pomocí tří průřvových komor, do kterých byla vložena trhavina. Ke střežení objektů byly založeny dva strážní prapory, kdy prapor číslo XVII sídlil za zámku v Krukanicích. Vzhledem k tomu, že území spadalo do Sudet, tak při postupu Němců v roce 1938 došlo pouze ke zničení jediného objektu, a to západně od Pakoslavi. Po válce byly provedeny zkoušky na objektech u Trpíst, kdy pět z nich bylo zničeno trhací prací a postřelováním (Bednár, 2001).

Průběh linie lehkého opevnění budované v letech 1936-1938 (Bednár, 2001)

Krukanice byly na konci 13. století součástí tepelského klášterství. **Zámek Krukanice** pravděpodobně stál již v roce 1671, protože v tomto roce po úderu blesku vyhořel a následně v roce 1698 došlo k přestavbě, kdy projektantem byl Kryštof Dienzenhofer. Zámek byl rezidencí tepelských opatů. V roce 1741 zde zemřel opat Raymund III. Jádrem a kratší křídlo půdorysu L je z dynamické vrcholné doby baroka a delší přistavené křídlo z doby novoromantismu. Na nádvoří navazovala hospodářská stavení (NPÚ, 2004), u kterých byl proboštem v roce 1540 vybudován pivovar, který byl následně zrekonstruován na samočinný pivovar produkující Krukanické pivo a byl v provozu do roku 1946. V letech 1840-1942 vlastnila zámek rodina Kličková, která zde zřídila i lihovar, který fungoval do roku 1938. Od roku 1942 do roku 1960 zde sídlila firma Lochovo-Petkus, která šlechtila žito, následně oves a luštěniny. V roce 1975 byla zřízena nová administrativní budova pokračující ve šlechtění (URL4).

Starý mlýn (Altmühle) č.p. 12, také znám jako Truhlář mlýnář, je půdorysně stále dochovaný mlýn. Jeho součástí byla pila. První zmínky jsou z roku 1460, kdy Jetřich z Gutštejna přiznává majetek své ženě Elišce. Mlýn se skládal ze třech kol a pily. V roce 1651 na tomto mlýně hospodařil pan Thom Röhling, který vlastnil i další tyto objekty v okolí.

Hlaváčkův či Hlaváčův mlýn č.p. 21 je také v roce 1460 zaznamenán jako majetek Gutštejnů. Jednalo se o velice rozlehlý mlýn s náhonem a lednicí. Koncem 19. století byl mlýn zmenšen a přestavěn na umělecký. V současné době je zde rekreační budova a jedinou dochovanou podobu nese přilehlá stodola.

Dudákovský mlýn s jedním kolem patřil od roku 1569 rodině Tuthack. V počátcích 18. století byl objekt ve vlastnictví rodu Röhlichů. Následně mlýn vykoupili Löwensteinové a byla zde vybudována pila, která sloužila až do konce 2. sv. války. Dle pověstí tu měl strašit čert a byl zahnán nocležníkem s medvědem (Bitter, 2014).

Zbrojní hamr, Hamr pod Šipínem (Waffenhammer) č. p. 22 je poprvé vyobrazen v mapách stabilního katastru z roku 1839. Byl poháněn jedním kolem a přiléhá k němu podzemní kanál a lednice. Naproti byla obytná budova s chlévy a stájemi. Pod hamrem stála chlebová pec (Čertova pec), ve které si měl péct čert chleba a pod ní kolna a dřevěné uhlí (Bitter, 2014).

Mlýn pod Šipínem, pravděpodobně **Nový mlýn** z roku 1569, se nacházel mezi Šipínem a Bezemínským hradištěm.

Mydlovarský mlýn (Müllowaer Mühle) č. p. 1 je v pramenech zaznamenán v roce 1447. Byl poháněn jedním kolem a prvním vlastníkem byl Wawra Mraz. V roce 1920 byla provedena poslední přestavba mlýnské budovy, ale zařízení mlýnice, vodní kolo a lednice již dochovány nejsou.

Trpístský mlýn (Trpistermühle) č. p. 42 je datován již do roku 1379, kdy je ve vlastnictví Dětricha. V roce 1901 byl zakoupen Rudolfem Kubinským. Na počátku 50. let 20. století mlýn zanikl (Procházka, 2017).

Obec Bezemín (Wesamin) byla poprvé zmíněna v roce 1115, kdy byla polovina věnována panem Přestanem klášteru v Kladrubech. V roce 1460 je ve vlastnictví Jetřicha z Gutštejna a roku 1549 je prodána rodině Elpognarových. V roce 1838 měla obec 17 usedlostí a byla v provozu cihelna.

Název vsi **Dlouhé Hradiště (Lagenradisch)** byl odvozen od úzkého a dlouhého rozložení vsi. V okolí byla těžena železná ruda. První písemné zmínky jsou z roku 1379, kdy byla vlastněna Sulkovem. Od roku 1477 je ve vlastnictví Gutštejnů a v roce 1549 je přidružena k Bezdužicím. Součástí této vsi do období po 2. sv. válce byly tři mlýny - Hlaváčkův, Tuthakův (Dudákovský) a Mrázův (Marasův) (Procházka, 2006).

Obec **Poloučany (Pollutschen)** byla v roce 1420 ve vlastnictví Švamberků. Následně v roce 1460 přešla na Gutštejny a v roce 1549 patřila k Bezdužicím (Procházka, 2006).

Vesnička **Potín (Pottin)** patřila Konrádovi z Potína a opět byla v průběhu 14. století připojena k Bezdužicím. V okolí této vsi se na počátku 18. století těžila rumělka, ale v roce 1724 byly doly zatopeny. Na obdélné návsi stojí kaplička s věžičkou se starým zvonkem (Procházka, 2006).

18. Současný stav a charakteristika dochovaných jevů

Nejvýznamnějším objektem krajinné památkové zóny je zřícenina hradu Gutštejn, po které se navrhované území nazývá. V současně době je zřícenina ve vlastnictví Národního památkového ústavu, který pracuje na plánu pro zpřístupnění návštěvníkům (URL5). Nachází se na skalnatém ostrohu u potoka Hadovka a společně s okolními stráněmi a loveckým zámkem Daňkov, který je obklopen pastvinami a alejemi především dubu letního, dotváří významný krajinný celek. V blízkosti hradní věže rostou borovice, které jsou pro hrad typickým znakem.

Dominantní postavení má poutní kostel sv. Barbory nacházející se v oboře Šipín, který je taktéž vystavěn v barokním slohu. U přístupové cesty ke kostelu jsou boží muka (Drhovský, 2002). Ve spolupráci Obecního úřadu Konstantinovy Lázně za finanční spoluúčasti programu Evropské unie Phare CBC a Lesů České republiky, s. p. vznikla naučná stezka Šipín, která turisty provádí po dominantách tohoto okolí. Zahrnuje zastavení u zříceniny Dudákovského mlýna, soutok, u kterého se nachází zřícenina hamru, Starý most pod zříceninou hradu Gutštejn, Gutštejn samotný, dále jsou zde dvě pozastavení na Bezemínském hradišti, které je vyhlášeno jako národní kulturní památka a dokládá nám společně s hradištěm Šipín krajinu hradišť. Pokračuje na osadu Šipín, kde se mimo kostela nachází také vyhlídka na rozlehlou krajinu. Trasa vede přírodním

parkem Úterský potok - západ a zvláště chráněným územím Pod Šipínem, které bylo vyhlášeno v roce 1965 (novelizováno 1987). V tomto území se nachází ve velice hojném množství rostlina pérovník pštrosí. Podél celého Úterského potoka se rozprostírají pozoruhodné nivní porosty s dřevinami. Cestou zpět k Dudákovskému mlýnu je Svatá studánka s Kaplí Panny Marie, která nám dokládá poutní místo a přes hlavní cestu bunkr, který je doplněn o informační tabule ohledně Československého opevnění. Ve Stříbrském regionu je z 222 vojenských objektů lehkého opevnění zachováno 87 % (Bednár, 2001), některé z nich zůstaly v neměnném stavu a část z nich prošla rekonstrukcí.

Další velice významný prvek je barokní zámek Trpísty, nacházející se ve stejnojmenné vesnici. Na zámek navazuje rozsáhlý krajinářský park, který je jedním z nejhodnotnějších zahradních architektur v Plzeňském kraji. Roste zde velké množství vzácných stromů, z nichž nejvýznamnější je ginkgo z 19. století. Dále zde nalezneme dvě sochy, a to sv. Vojtěcha a sv. Jana Nepomuckého. V současné době je zámek v soukromém vlastnictví a dochází k postupné rekonstrukci (URL7). Na cestě z Trpíst k Horským Domkům stojí výklenková kaplička. Po cestě k nádraží se nachází kamenný smírčí kříž. V polovině cesty z Trpíst na Erpužice stojí socha Panny Marie. Obec Trpísty je na západní části lemována alejí ořešáku královského a na jižní a jihozápadní straně jabloní domácích. Na návsi se nachází kaplička s lípou, naproti přes silnici pomník obětem války se skupinou stromu a na okraji vesnice zemědělský areál s panskou sýpkou.

Na cestě z Rozněvic do Krukanic stojí boží muka. Před vjezdem do zámku v Krukanicích stojí socha sv. Jana Nepomuckého a na kamenné zdi zámku socha bl. Hroznaty (Drhovský, 2002). Zámek má opravenou střechu a aktuálně je k prodeji (URL8).

Územím prochází železniční trať, která byla poprvé uvedena do provozu 6. června 1901. V roce 1958 vznikla v Trpístech doprava, která umožňuje předjíždění vlaků a křižování. Aktuálně je trať využívána Českými Dráhami a každoročně je pořádána jízda parní lokomotivou se vzpomínkou na historii (URL6). V blízkosti této železnice se nacházejí aleje slivoně švestky a severně od Lomničky kříž. Při vjezdu do obce Lomnička stojí kamenný kříž a je zde dřevěná zvonička.

Na území se rozprostírá několik vesnic, které jsou spojeny s významnými krajinnými prvky, především stavební povahy a dotvářené člověkem. V Potíně je okrouhlicová náves se zachovalými domky a kapličkou s mohutným jasanem (Drhovský, 2002). Pod vsí se nachází Starý mlýn, u kterého je do současné doby zachováno uspořádání budov. Naproti mlýnu stojí výklenková kaple postavená roku 1857. V blízkosti mlýna se tyčí torzo zříceniny Falkenštejn. Přibližně 1,5 km daleko podél Úterského potoka stojí Hlaváčkův mlýn, kde dnes v místech mlýnice stojí rekreační chata č. E6, naproti stojí chata č. 7, která je přestavbou hospodářské budovy a jedinou dochovanou budovou je stodola (Procházka, 2017).

V Poloučanech se nachází hospodářská usedlost a rybníček s nedalekým jasanem a nad obcí se na parcelách č. 791 a č. 792 rozprostírá luční porost přispívající ke zlepšení krajinného rázu. Dlouhé Hradiště je význačné hospodářskou usedlostí a okolními významnými stromy naproti kravínu, zděnými chalupami na návsi, rybníkem se stromovým doprovodem a kamenným pomníčkem s mohutným jasanem u potoka. Na polní cestě severně od Dlouhého Hradiště se rozprostírá dubová alej a dále pak malá tůňka. Pakoslav má návesní kapličku s lípami a rybník. Jižně pod Pakoslaví se pak rozprostírají lesní louky. Náves v Mydlovarech má zachovalé domy na návsi se zvoničkou, litinovým křížem a významnými stromy. Nad Mydlovary v polovině cesty na zastávku Křelovice se nachází pomníček na lesní loučce (Drhovský, 2002). Na pozůstatcích Mydlovarského mlýna se nachází chatová oblast, respektive rekreační objekty s čísly E26, E27 a E28. Pozůstatkem po mlýnu jsou mlýnské kameny, náhony a zbytky zdiva (Procházka, 2017). Taktéž Bezemín má okrouhlicovou náves ze zchovalými domy a rybníček se stromovým doprovodem, především hrušně, duby a buky. Sviňomazy jsou specifické okrouhlicovou návší a nedalekým remízem s křížkem a duby orientovanými jižním směrem od vesnice. Severojižně od Sviňomaz v údolí U Křížku nedaleko Úterského potoka se nacházejí pozůstatky Sviňomazského hrádku. V Horských Domcích jsou zachovány mezi pozemky kamenné zdi, chalupa č. 52 a bývalý mlýn naproti této chalupě, který je aktuálně z velké části zarostlý. Dále se zde rozprostírá lesní louka, kde nalezneme rybníček. Pod Horskými Domky stojí kaplička.

Na soutoku Bezdrůžického, Dolského a Úterského potoka je údolní niva s doprovodnými porosty a lukami. V údolí Novoveského potoka se nachází minerální pramen, v lese je tento potok doprovázen mohutnými smrky a na okraji lesa trvalými travními porosty. Blažimský potok je také obklopen trvalým travním porostem a v těsné blízkosti se nachází křížek. U potoka v Dlouhém Hradišti je hojný výskyt vrby hlavatice. V údolí potoka Hadovky leží mokré louky a potok je doprovázen dřevinným porostem. Na Okrouhlohradišťském potoce se pyšní kaskáda rybníčků. Významné je také údolí Krukanického potoka s jeho přítoky, vegetačním doprovodem a mokřými lukami, podél kterého je krajinářská cesta. Mezi další patří údolí Roznětického potoka s travním, lesním a dřevinným doprovodem a údolí Kozolupského potoka (Drhovský, 2002), kde byl v roce 2005 vyhlášen smrk jako památný strom. Nachází se v katastrálním území Sviňomazy a jeho výška dosahuje 39 metrů (Michálek, 2010). Také údolí Rochlovského potoka je dotvářeno stromovým doprovodem a tůňkou.

Na severu území se nachází historická cesta z Bezdrůžic do Ostrova u Bezdrůžic, mezi Poloučany a Pakoslaví středověká cesta a z Trpíst do Horských Domků se nachází historická úvozová cesta s doprovodnou zelení. Celé území je propojeno stromořadími a alejemi podél cest. Silnice z Poloučan do Dlouhého hradiště a k Daňkovu je lemována alejí s jabloní domácí. Směrem

k Daňkovu navazuje podél cesty jeřábová alej a slivoň švestka. Mezi Lomničkou a Rochlovem je ořešáková alej s navazující višňovou alejí. Mezi Kšicemi a Trpísty jsou zbytky ovocných alejí převážně jabloně domácí. Serpentine silnic od Krukanic do Trpíst jsou doplněny lesními remízky, serpentine do údolí Úterského potoka a polní cesta od Dolského potoka do Potína jsou lemovány doprovodnou zelení a lesy.

V navrhované krajinné památkové zóně se dále nacházejí významná údolí, která zahrnují doprovodnou zeleň. Jedná se o údolí V Americe, u kterého se v lese nacházejí vodopády. Údolí Pod Augustinem rozprostírající se v lesním komplexu. Údolí pod Kozím vrchem zahrnující rozsáhlé louky, nad nimž vyčnívá skála Kozí vrch s výškou 532 m n. m. s doprovodným borem. Dále pak bývalá obora Hvězda a údolí pod Psím Vrchem. Nad skalními výhozy u bývalého hradiště nedaleko Pernarce roste monumentální smrk (Drhovský, 2002).

19. Grafické schéma kulturních hodnot KPZ

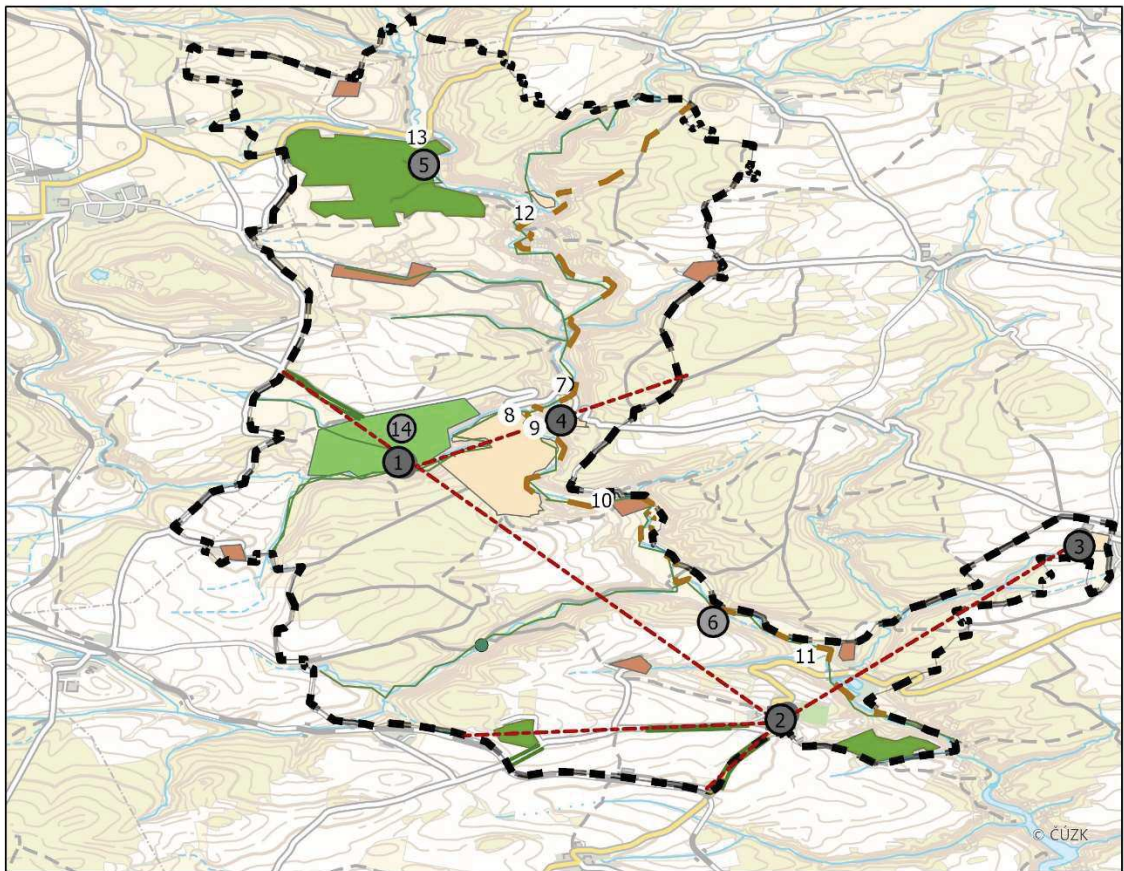

Schéma kulturních hodnot krajinné památkové zóny Gutštejnsko

● Určující stavební objekty	1 Gutštejn
● Dotvářející určující stavební objekty	2 Trpísty
○ Zaniklé dotvářející stavební objekty	3 Krukanice
● Památný smrk	4 kostel sv. Barbory
--- Kompoziční osy	5 Falkenstein
— Pohraniční opevnění	6 Sviňomazský hrádek
— Aleje	7 Dudákovský mlýn
— Údolí potoků	8 Zbrojní hamr
■ hranice KPZ	9 Mlýn pod Šípínem
■ Krajina poutních míst	10 Mydlovarský mlýn
■ Gutštejn a okolí	11 Trpístský mlýn
■ Hradiště	12 Hlaváčkův mlýn
■ Náves	13 Starý mlýn
■ Zámecká zahrada	14 Lovecký zámek Daňkov
■ Údolí V Americe, Nad Augustinem, Pod Kozím vrchem, Obora Hvězda, pod Psím vrchem	

0 1 km

20. Fotografie současného stavu

*Bezemín, okrouhlicová náves
Souřadnice stanoviště 12° 59'
48.840" V, 49° 50' 32.089" S
Aneta Matoušková
2022-09-04*

*Bezemín, okrouhlicová náves,
dřevěná zvonice
Souřadnice stanoviště 12° 59'
47.310" V, 49° 50' 32.022" S
Aneta Matoušková
022-09-04*

*Bezemínské hradiště, brána
Souřadnice stanoviště 13° 1'
35.160" V, 49° 51' 15.379" S
Aneta Matoušková
2022-07-17*

*Bezemínské hradiště,
jihovýchodní val
Souřadnice stanoviště 13° 1'
35.910" V, 49° 51' 18.229" S
Aneta Matoušková
2022-07-17*

*Šipín, kostel Sv.Barbory
Souřadnice stanoviště 13° 1'
54.971" V, 49° 51' 26.651" S
Aneta Matoušková
2022-07-17*

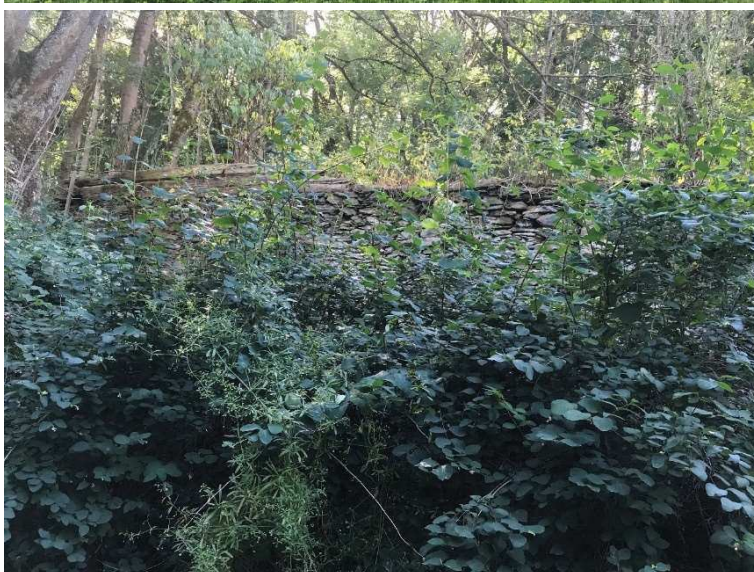

Českolovenské opevnění,
údolí Úterského potoka,
v blízkosti Dudákovského
mlýna a Šipína
Souřadnice stanoviště 13° 2'
5.130" V, 49° 51' 34.093" S
Aneta Matoušková
2022-07-17

Dlouhé Hradiště, rybník
Souřadnice stanoviště
13° 0' 43.830" V, 49° 52'
24.030" S
Aneta Matoušková
2022-10-04

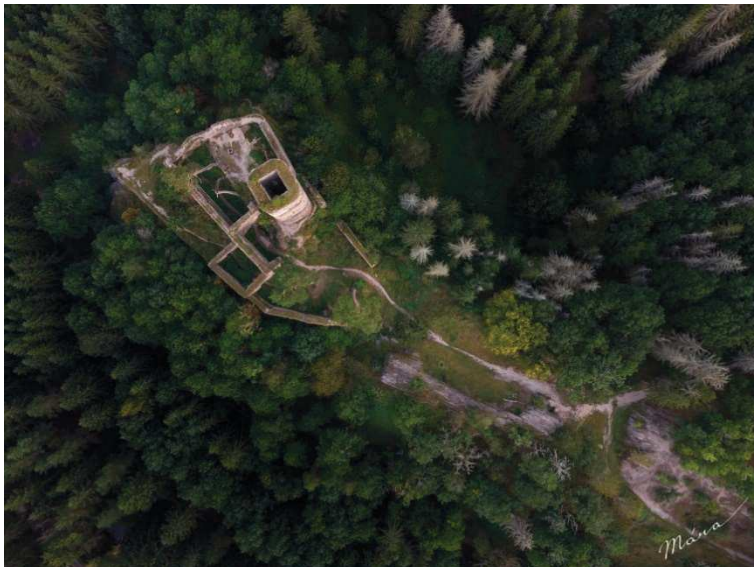

Dudákovský mlýn
Souřadnice stanoviště 13° 2'
2.630" V, 49° 51' 38.130" S
Aneta Matoušková
2022-07-17

*Gutštejn, pohled z vnitřní
strany
Souřadnice stanoviště 13° 0'
57.870" V, 49° 51' 6.168" S
Aneta Matoušková
2022-07-17*

*Gutštejn, letecký pohled
shora na areál hradu
Marek Sýkora
2022-07-17*

*Gutštejn, pohled z vnější
strany*

*Souřadnice stanoviště 13° 0'
59.950" V, 49° 51' 7.152" S*

Aneta Matoušková

2022-07-17

*Gutštejn, letecký pohled na
areál hradu se záběrem na
věž a skalnatý ostroh*

Marek Sýkora

2022-07-17

*Československé opevnění,
údolí Úterského potoka,
poblíž Horských Domků
Souřadnice stanoviště 13° 4'
3.901" V, 49° 49' 43.392" S
Aneta Matoušková
2022-06-05*

*Horské Domky, bývalý mlýn
Souřadnice stanoviště
13° 3' 56.950" V, 49° 49'
54.462" S
Aneta Matoušková
2022-06-05*

*Horské domky,
zrekonstruovaná chalupa
Souřadnice stanoviště 13° 3'
53.510" V. 49° 49' 55.261" S
Aneta Matoušková
2022-06-05*

*Horské Domky, kamenné zdi
Souřadnice stanoviště 13° 3'
57.889" V, 49° 49' 44.718" S
Aneta Matoušková
2022-06-05*

*Horské domky,
výklenková kaple
Souřadnice stanoviště 13° 3'
57.410" V, 49° 49' 43.818" S
Aneta Matoušková
2022-06-05*

*Krukanice, Zámek Krukanice,
příjezdová cesta
Souřadnice stanoviště 13° 5'
42.650" V, 49° 50' 37.361" S
Aneta Matoušková
2022-09-04*

*Krukanice, Zámek Krukanice,
pohled ze zadní strany
Souřadnice stanoviště
13° 5' 35.959" V, 49° 50'
37.903" S
Aneta Matoušková
2022-09-04*

*Krukanice, socha sv. Jana
Nepomuckého naproti přes cestu
od zámku Krukanice
Souřadnice stanoviště 13° 5'
44.251" V, 49° 50' 37.752" S
Aneta Matoušková
2022-09-04*

*Krukanice, socha bl. Hroznaty na
pravé straně vjezdové cesty do
zámku
Souřadnice stanoviště 13° 5'
43.230" V, 49° 50' 37.541" S
Aneta Matoušková
2022-09-04*

*Boží muka na cestě
z Krukanic na Rozněvice
Souřadnice stanoviště 13° 5'
23.951" V, 49° 50' 46.962" S
Aneta Matoušková
2022-09-04*

*Lovecký zámek Daňkov,
nedaleko Gutštejna
Souřadnice stanoviště 13° 0'
51.889" V, 49° 51' 19.212" S
Aneta Matoušková
2022-07-17*

Pomník obětem 1. světové války, Josef Rosner, v polovině cesty mezi obcí Mydlovary a zastávkou Křelovice

*Souřadnice stanoviště 13° 2' 12.730" V, 49° 51' 9.870" S
Aneta Matoušková
2022-09-04*

Alej na cestě z Krukanic do Mydlovar

*Souřadnice stanoviště 13° 0' 17.840" V, 49° 51' 39.048" S
Aneta Matoušková
2022-09-04*

Lomnička, Kříž, na začátku vsi vlevo

Souřadnice stanoviště 13° 0' 47.251" V, 49° 49' 16.188" S

Aneta Matoušková

2022-06-05

Mydlovary, zvonička, náves

Souřadnice stanoviště 13° 2' 26.059" V, 49° 50' 52.321" S

Aneta Matoušková

2022-09-04

*Mydlovary, dochovalá Lípa, náves
Souřadnice stanoviště 13° 2'
26.020" V, 49° 50' 52.291" S
Aneta Matoušková
2022-09-04*

*Mydlovary, kříž, náves
Souřadnice stanoviště 13° 2'
25.380" V, 49° 50' 52.410" S
Aneta Matoušková
2022-09-04*

Pakoslav, okolí rybníka
Souřadnice stanoviště 13° 2'
54.611" V, 49° 52' 24.401" S
Aneta Matoušková
2022-09-15

Pakoslav, návěsí kaplička
Souřadnice stanoviště 13° 3'
0.520" V, 49° 52' 26.311" S
Aneta Matoušková
2022-09-15

Potín, náves
Souřadnice stanoviště
13° 0' 35.400" V, 49° 53'
39.672" S
Aneta Matoušková
2022-09-04

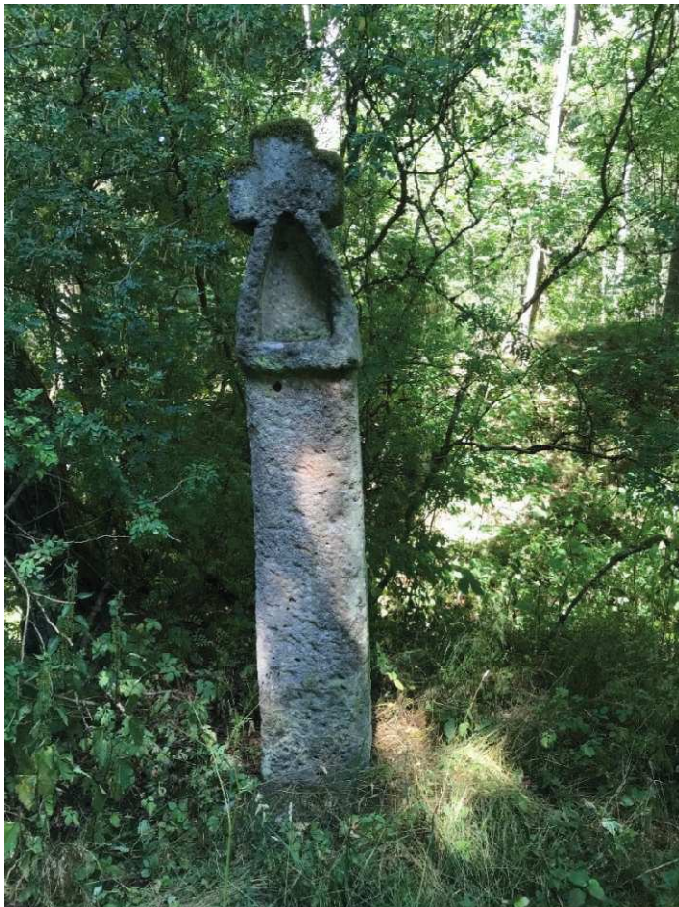

Sviňomazy, okrouhlicová
náves
Souřadnice stanoviště 13° 2'
32.011" V, 49° 49' 46.362" S
Aneta Matoušková
2022-06-05

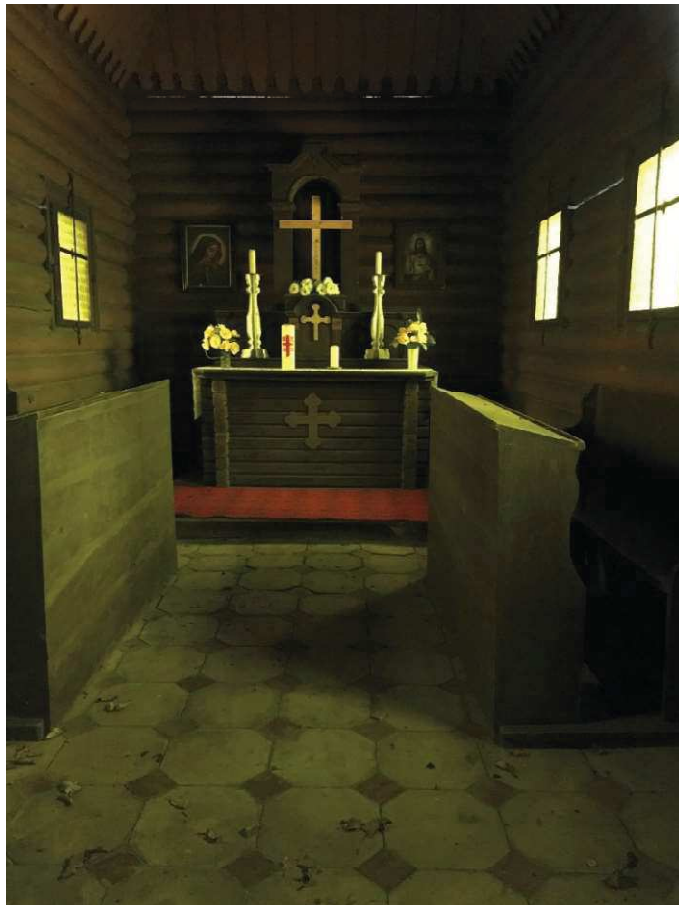
Sviňomazy, kaplička, náves
Souřadnice stanoviště 13° 2'
30.180" V, 49° 49' 45.690" S
Aneta Matoušková
2022-06-05

Šipín, kříž
Souřadnice stanoviště 13° 2'
4.609" V, 49° 51' 24.378" S
Aneta Matoušková
2022-07-17

*Lesní kaple u Šipína
Souřadnice stanoviště 13° 2'
6.170" V, 49° 51' 27.977" S
Aneta Matoušková
2022-07-17*

*Lesní kaple u Šipína, vnitřek
Souřadnice stanoviště 13° 2'
6.641" V, 49° 51' 27.858" S
Aneta Matoušková
2022-07-17*

*Břehy Úterského potoka,
naleziště Pérovníka
pštrosího
Souřadnice stanoviště 13° 1'
56.350" V, 49° 51' 17.479" S
Aneta Matoušková
2022-07-17*

*Vyhlídky na Šipíně
Souřadnice stanoviště 13° 1'
54.730" V, 49° 51' 26.651" S
Aneta Matoušková
2022-07-17*

*Trpísty, pomník osvobození,
naproti kapličky přes cestu
Souřadnice stanoviště 13° 3'
30.950" V, 49° 49' 22.261" S
Aneta Matoušková
2022-06-05*

*Trpísty, kaplička nedaleko zámku
na cestě z Trpíst do Horských
Domků
Souřadnice stanoviště 13° 3'
27.529" V, 49° 49' 27.809" S
Aneta Matoušková
2022-06-05*

*Trpísty, kaplička, náves
Souřadnice stanoviště 13° 3'
30.480" V, 49° 49' 22.332" S
Aneta Matoušková
2022-06-05*

*Trpísty, smírčí kříž
Souřadnice stanoviště 13° 3'
25.660" V, 49° 49' 18.139" S
Aneta Matoušková
2022-06-05*

*Trpísty, smírčí kříž,
Souřadnice stanoviště 13° 3'
25.741" V, 49° 49' 18.102" S
Aneta Matoušková
2022-06-05*

*Trpísty, zámek Trpísty
Souřadnice stanoviště
13° 3' 34.639" V, 49° 49'
25.529" S
Aneta Matoušková
2022-07-16*

*Trpísty, hospodářské
stavení patřící k zámku
Souřadnice stanoviště 13° 3'
30.761" V, 49° 49' 25.578" S
Aneta Matoušková
2022-07-16*

*Trpísty, zámecká zahrada
Souřadnice stanoviště 13° 3'
34.831" V, 49° 49' 26.160" S
Aneta Matoušková
2022-07-16*

*Trpísty, zámecký park, pohled
z terasy
Souřadnice stanoviště 13° 4'
0.289" V, 49° 49' 19.183" S
Aneta Matoušková
2022-07-16*

*Trpísty, zámecká zahrada, socha
sv. Vojtěcha
Souřadnice stanoviště 13° 3'
39.041" V, 49° 49' 27.299" S
Aneta Matoušková
2022-07-16*

*Trpísty, zámek Trpísty,
část fresky v hlavním sálu
Souřadnice stanoviště 13° 5'
44.179" V, 49° 49' 7.062" S
Aneta Matoušková
2022-07-16*

*Hlaváčkův mlýn, pohled od
příjezdové cesty
Souřadnice stanoviště 13° 1'
47.330" V, 49° 52' 49.139" S
Aneta Matoušková
2022-09-17*

*Hlaváčkův mlýn, pohled na
přístřešek
Souřadnice stanoviště 13° 1'
47.891" V, 49° 52' 50.041" S
Aneta Matoušková
2022-09-17*

*Falkenštejn, pohled zdola
Souřadnice stanoviště 13° 1'
6.830" V, 49° 53' 9.331" S
Aneta Matoušková
2022-09-17*

*Falkenštejn, pohled shora
Souřadnice stanoviště 13° 1' 6.109"
V, 49° 53' 11.203" S
Aneta Matoušková
2022-09-17*

Falkenštejnský vodopád
Souřadnice stanoviště 13° 1'
7.429" V, 49° 53' 1.962" S
Aneta Matoušková
2022-09-17

Košský pramen
Souřadnice stanoviště 13° 0'
44.900" V, 49° 53' 22.279" S
Aneta Matoušková
2022-09-17

*Cesta na hradiště Ostrov u
Bezdržic*

*Souřadnice stanoviště 13° 1'
49.660" V, 49° 52' 51.492" S
Aneta Matoušková
2022-09-17*

E) ZÁJMY STÁTNÍ PAMÁTKOVÉ PÉČE

21. Předmět památkové ochrany

Účelem prohlášení krajinné památkové zóny Gutštejsko je zvýšená ochrana kulturně-historických, krajinářsko-estetických a prostorových hodnot krajiny. Jedná se o krajinářské a hospodářské úpravy, na kterých se podílel především rod Hroznatovců, Gutštejnů a Löwensteinů v průběhu 14.-18. století. Dalším účelem prohlášení je zachování zvýšené ochrany krajiny hradišť, kterých je na tomto území velký počet a historicky spadají už do 7. století. Dále pak pohraniční opevnění, které je datováno do 20. století.

Předmětem ochrany a zvýšené péče je několik charakterově odlišných typů krajinných úprav - barokní architektonizovaná krajina v Trpístech, lovecká a romantická krajina v okolí zříceniny hradu Gutštejn, krajina hradišť nacházející se na několika místech tohoto území, dále pak krajina poutních míst, která je v okolí Šipína a krajina pohraničních opevnění. Celé území je propojeno alejemi a břehy potoků.

Cílem památkové ochrany v této komponované a organicky vyvinuté krajině je zachování hlavních kompozičních prvků, vzájemných vazeb a souvislostí mezi nimi.

K zachování hodnot historické kulturní krajiny je nezbytné dostatečně udržovat a vhodným způsobem využívat historické objekty. Vhodná péče je důležitá i na místech archeologických nálezů, vegetačních ploch a prostorových os. Aby tento cíl mohl být splněn, je nutné sledovat a odborně posuzovat vývoj urbanistické struktury všech zahrnutých vesnic a udržovat lesy, louky a pole vhodným způsobem, se kterým je spojena i ochrana místního výskytu pérovníku pštrošího kolem Úterského potoka a vegetace v krajinářském parku v Trpístech. Dále je důležitá péče o historické cesty, které jsou doprovázeny drobnou sakrální architekturou.

Předmětem ochrany území krajinné památkové zóny Gutštejsko jsou zejména:

- zřícenina hradu Gutštejn společně s nedalekým zámečkem Daňkov a okolní komponovanou krajinou pastvin, zemědělských půd a lesů,
- zřícenina hradu Falkenštejn,
- Sviňomazský hrádek,
- archeologické dědictví spojené s krajinou hradišť, které zahrnuje hradiště Šipín, Bezemínské hradiště, hradiště poblíž osady Dlouhé Hradiště, hradiště u Ostrova u Bezdužic a hradiště ležící u obce Pernarec,
- pozůstatky starých mlýnů a kamenné pece,
- barokní zámek Trpísty s navazujícím krajinářským parkem,
- zámek Krukanice spolu se sochami sv. Jana Nepomuckého a bl. Hroznaty,
- poutní barokní kostel sv. Barbory v Šipíně společně s pseudorománskou kapličkou nad pramenem léčivé vody,
- údolí Úterského, Dolského, Blažimského, Novoveského, Dolnohradišťského, Kozolupského, Roznětického, Krukanického a Bezdužického potoka s trvalými travními porosty,
- mokřady u potoku Hadovka,
- okrouhlicové dochované návsi v Potíně, Dlouhém Hradišti, Pakoslavi, Mydlovarech, Bezemíně a Sviňomazech,
- dochované kamenné zdi v Horských Domcích,
- údolí V Americe, pod Psím vrchem a Pod Augustinem,
- systém jabloňových, švestkových a jeřábových alejí podél silnic spojující jednotlivé obce a tvořící kompoziční osy,
- vodní plochy starých rybníků se stromovými doprovody v Dlouhém Hradišti, Pakoslavi a pod Bezemínem,
- lesní loučky,
- areál kulturních památek včetně jednotlivých kulturních památek,

- architektonicky a technicky významné stavby
- architektonické dominanty,
- pohledové horizonty.

22. Národní kulturní památky (NKP)

Číslo rejstříku	Sídelní útvar	Část obce	čp.	Památka	Umístění	IdReg
ÚKSP 201	Cebiv	Bezemín		Slovanské hradiště a mohylové pohřebiště u Bezemína - Cebivi		14211542

(URL1)

23. Kulturní památky (KP)

Číslo rejstříku	Sídelní útvar	Část obce	čp.	Památka	Umístění	IdReg
29690/4-1985	Cebiv	Bezemín		hradiště		14211542
41534/4-1499	Pernarec	Krukanice	28	zámek		18315489
21144/4-1501	Pernarec	Krukanice		socha sv. Jana Nepomuckého	před vjezdem do zámku	15096212
40336/4-1502	Pernarec	Krukanice		boží muka	při silnici na Rozněvice	15282992
21919/4-1823	Konstantinovy Lázně	Okrouhlé Hradiště	32	zámek Daňkov		18341366
18179/4-1822	Konstantinovy Lázně	Okrouhlé Hradiště		zřícenina hradu Gutštejn		15085528
21900/4-1994	Konstantinovy Lázně	Poloučany		zřícenina hradu Falkenstein (Falštejn)		15085574
24815/4-1568	Konstantinovy Lázně	Šipín		kostel sv. Barbory	součástí malé osady na ploše bývalého slovanského hradiště	18817795
26980/4-1570	Konstantinovy Lázně	Šipín		boží muka	při přístupové cestě ke kostelu	15085613
102016	Konstantinovy Lázně	Šipín		hradiště Šipín		15085928
15034/4-1963	Trpísty	Trpísty		zámek		18874866
20196/4-4771	Trpísty	Trpísty		kaple	náves	15253914

24031/4-1966	Trpísty	Trpísty		socha Panny Marie	u silnice cca v polovině cesty mezi obcemi Trpísty a Erpužice	15257502
24895/4-1965	Trpísty	Trpísty		výklenková kaplička	při okraji obce, naproti zadnímu vjezdu do zámeckého hospodářského dvora	15257528
35651/4-1964	Trpísty	Trpísty		kamenný kříž - smírčí kříž	při křižovatce Trpísty, Kšice, Erpužice	15258664
34883/4-1569	Okrouhlé Hradiště	Okrouhlé Hradiště		Kaple Panny Marie	u zázračného pramene pod hradištěm Šipín	10001466 23

(URL1)

24. Ostatní stavby architektonicky cenné

Kromě staveb chráněných jako kulturní památky a ostatních staveb architektonicky cenných jde o následující nemovitosti:

- socha bl. Hroznaty v Krukanicích,
- roubená pseudorománská kaplička pod Šipínem,
- domky č. p. 11, č. p. 2, č. p. 13, č. p. 4, č. p. 5, č. p. 6, č. p. 1, č. p. 10, č. p. 17, č. p. 7 a č. p. 3 v Potíně,
- hospodářská usedlost č. p. 2 v Poloučanech,
- výklenková kaplička na cestě z Ostrova u Bezdržic do Konstantinových Lázních pod zříceninou Falkenštejn u Starého mlýna,
- domy č. p. 1, č. p. 2, č. p. 3, č. p. 4, č. p. 5, č. p. 8, č. p. 11, č. p. 12, č. p. 15, č. p. 25, č. p. 38, č. p. 49, č. p. 46, č. p. 47, č. p. 49, č. p. 50, č. p. 51 a kamenný pomníček u potoka v Dlouhém Hradišti,
- návesní kaple v Pakoslavi,
- litinový křížek, zvonička a domky č. p. 1, č. p. 2, č. p. 3, č. p. 5, č. p. 6, č. p. 7, č. p. 9, č. p. 10, č. p. 11, č. p. 12, č. p. 14 a č. p. 18 v Mydlovarech,
- návesní domky č. p. 1, č. p. 4, č. p. 5, č. p. 8, č. p. 9 a č. p. 19 v Bezemíně,
- kaple ve Sviňomazech s domy okolo návsi č. p. 1, č. p. 4, č. p. 7, č. p. 10, č. p. 11, č. p. 16, č. p. 19, č. p. 21, č. p. 22, č. p. 23 a č. p. 28,
- chalupa č. p. 52 a č. p. 14, č. p. 23, č. p. 30, č. p. 50, č. p. 57 v Horských Domcích,

- panská sýpka, pomník osvobození, správní budova č. p. 60 a dům č. p. 65 v Trpístech.

25. Ostatní stavby historicky významné

Kromě staveb chráněných jako kulturní památky a ostatních staveb architektonicky cenných jde o následující nemovitosti:

- pevnosti a bunkry linie pevnostního opevnění realizované před druhou světovou válkou,
- starý komín cihelny nedaleko Bezemína,
- Mydlovanský mlýn (Müllowaer Mühle) přestavěn naposledy v roce 1920, zachována budova, ale bez zařízení mlýnice a vodního kola.

26. Významné krajinné dominanty (významné stavební dominanty)

Mezi významné prostorově související stavební dominanty se řadí zřícenina hradu Gutštejn společně s nedalekým zámečkem Daňkov, přilehlými pastvinami a lesy. Jedná se o komponovaný krajinný prvek přecházející plynule z lovecké krajiny do zemědělské krajiny a lesa.

Další stavební dominantou je barokní zámek Trpísty, na který navazuje rozsáhlý krajinářský park.

Rušivou stavební dominantu zastupuje zrekonstruovaná bývalá hájovna v Šipíně, kde byla především špatně zvolena barva fasády, která je velice světlá, okolí oken je vybarveno hnědě, kvůli čemuž působí jako novostavba a není v harmonii s okolím.

Hlavní přírodní krajinnou dominantou je vyhlídka na Šipíně, která nám umožňuje výhled na Bezemínské hradiště. V lokálním měřítku je pak velice důležitý tok Úterského potoka s výskytem pérovníku pštrosího.

27. Památkové rezervace/zóny sídelního typu (PR, PZ)

Vazba USKP:

Nejsou vyhlášeny.

28. Ochranná pásma (OP KP, NKP, PR a PZ)

Vazba USKP:

Nejsou vyhlášena.

29. Urbanistické hodnoty

Na území krajinné památkové zóny Gutštejnsko byla vymezena následující zastavěná území s dochovanými urbanistickými hodnotami:

Trpísty

Areál barokního zámku, který vznikl přestavbou původní tvrze.

Krukanice

Struktura areálu je zachována z roku 1975, kdy byla přistavěna administrativní budova. Celkově zámek chátrá a je zapotřebí co nejdříve zasáhnout, aby byla struktura i památka jako taková zachována.

Potín

Urbanistická struktura návsi se zachovalými vesnickými domky a kapličkou se dochovala téměř bez narušení, rušivé jevy mají jen dílčí význam. V současné době se jedná především o chalupářskou oblast, která zahrnuje jedenáct rekreačních objektů. Nacházejí se zde dva obytné domy (URL15).

Dlouhé Hradiště

Dlouhé Hradiště bylo nejvíce poškozeno při husitských válkách. K největšímu odsunu obyvatel došlo po druhé světové válce. Od 20. století se urbanistická struktura zděných chalup na návsi dochovala bez narušení, rušivé jevy mají jen dílčí význam (URL16).

Mydlovary

Urbanistická struktura návsi se zachovalými domky, zvoničkou a litinovým křížem se dochovala téměř bez narušení, rušivé jevy mají jen dílčí význam.

Bezemín

Urbanistická struktura okrouhlicové návsi se dochovala téměř bez narušení, rušivé jevy mají jen dílčí význam.

Sviňomazy

Urbanistická struktura okrouhlicové návsi s kapličkou se dochovala téměř bez narušení, rušivé jevy mají jen dílčí význam.

Horské Domky

Urbanistická struktura domků s kamennými zdmi se dochovala téměř bez narušení, rušivé jevy mají jen dílčí význam. Chalupa č. 52 má zrekonstruovanou fasádu i střechu a do celé kompozice zapadá.

30. Zaniklé významné komponenty či součásti s kulturně-historickými informacemi (bodové, liniové, plošné)

Hlaváčkův či Hlaváčův mlýn č.p. 21: V současné době je zde rekreační budova a jedinou dochovanou podobu nese přilehlá stodola.

Dudákovský mlýn: Pouze pozůstatky, kde je nejlépe zachována budova pily.

Zbrojní hamr, Hamr pod Šipínem (Waffenhammer) s protějščí obytnou budovou, chlévy a chlebovou pecí: Pouze pozůstatky.

Mlýn pod Šipínem, pravděpodobně Nový mlýn: Bez zjevných pozůstatků.

Trpístský mlýn (Trpistermühle): Patrné pozůstatky mlýnských kamenů a zdiva, aktuálně se zde nachází chatová kolonie.

Alej kolem silnice Poloučany - Daňkov: Pouze pozůstatky.

Alej kolem silnice Trpísty - Kšice: Pouze pozůstatky.

Sviňomazský hrádek: Pouze pozůstatky.

Zřícenina hradu Falkenštejn: Pouze pozůstatky.

F) ZÁJMY STÁTNÍ OCHRANY PŘÍRODY V ÚZEMÍ KPZ

31. Zvláště chráněná území

Pod Šipínem (kód podle Ústředního seznamu ochrany přírody: 324); k. ú. Okrouhlé Hradiště; ochrana porostu kapradiny pérovníku pštrosího (*Matteuccia struthiopteris*) podél břehů Úterského potoka (URL9)

32. Přírodní parky

Přírodní park Úterský potok-západ

Přírodní park Hadovka (URL10)

33. Památné stromy, skupiny stromů, aleje

památný strom Smrk v údolí Kozolupského potoka (URL11)

Aleje:

Trpísty, Z od obce (*Juglans regia*) = ořešák královský

Trpísty, JJZ od obce (*Malus domestica*) = jabloň domácí

Kšice - (Trpísty), téměř k železnici (*Prunus domestica*, div.sp.)= slivoň švestka

Okrouhlé Hradiště, Daňkov (*Quercus robur*) = dub letní

Konstantinovy Lázně, Poloučany - Nová Ves (*Malus domestica*, *Prunus domestica*, div.sp.) = jabloň domácí, slivoň švestka

(URL12)

34. Registrované významné krajinné prvky

Název VKP	Katastrální území	Číslo parcel	Rok registrace	Druh VKP	Důvod vyhlášení
474/11-42-21	Poloučany	791, 792	1998	luční porost	významně přispívá ke zlepšení krajinného rázu
533/11-44-01	Bezemín	260/1	2000	porost nelesní zeleně	ochrana porostu nelesní dřevinné zeleně

216/11-42-21	Dlouhé Hradiště	1396	1994	porost nelesní zeleně	ochrana porostu nelesní dřevinné zeleně
161/11-42-21	Dlouhé Hradiště	1501, 1496, 1555	1994	porost nelesní zeleně	ochrana porostu nelesní dřevinné zeleně
114/11-42-21	Dlouhé Hradiště	1502	1993	porost nelesní zeleně	ochrana porostu nelesní dřevinné zeleně
233/11-44-01	Okrouhlé Hradiště	1954, 952, 1964, 924, 1925, 1941, 1959, 1818	1994	porost nelesní zeleně	ochrana porostu nelesní dřevinné zeleně
342/11-44-07	Trpísty	495/2, 495/1, 871/3, 725/2, 719/1, 726/1, 726/2, 478, 1016/2, 731, 729	1995	porost nelesní zeleně	ochrana porostu nelesní dřevinné zeleně
341/11-44-07	Trpísty	446/1, 1/1	1995	porost nelesní zeleně	ochrana porostu nelesní dřevinné zeleně
73/11-44-07	Trpísty	478, 485, 492	1993	porost nelesní zeleně	ochrana porostu nelesní dřevinné zeleně
125/11-44-07	Trpísty	80/1, 80/2, 81, 371/1, 1044	1993	porost nelesní zeleně	ochrana porostu nelesní dřevinné zeleně
351/11-44-06	Sviňomazy	191/14, 191/15, 892/1, 892/2	1995	porost nelesní zeleně	ochrana porostu nelesní dřevinné zeleně
352/11-44-06	Sviňomazy	1000/1, 973/1	1995	porost nelesní zeleně	ochrana porostu nelesní dřevinné zeleně
587/11-44-06	Sviňomazy	72, 75, 123, 77	2001	porost nelesní zeleně	ochrana porostu nelesní dřevinné zeleně

(Městský úřad Stříbro, 2023)

Na území ve správě Městského úřadu Město Touškov se nenacházejí registrované významné krajinné prvky (Městský úřad Město Touškov).

35. Další aspekty ochrany přírody a krajiny

Biosférické rezervace nebyly nalezeny.

Nadregionální biokoridor - ano.

Regionální biocentrum: Trpísty

Šipín

Hlaváčkův Mlýn

Dolský potok

Regionální biokoridor: Trpísty - Čerňovice

Šipín - Trpísty

Hlaváčkův Mlýn - Šipín

Dolský potok - Hlaváčkův Mlýn

Karlův Dvůr - Hlaváčkův Mlýn

Dolský potok - Hlaváčkův Mlýn

(URL13)

G LITERATURA A DOKUMENTACE

36. Literatura

Monografie:

Baštová, Dara: *Šipín a Všeruby - nové hradištní nálezy z Plzeňska.* Archeologické rozhledy. Sv. XXXVI, stránky 498-511, 1984.

BEDNÁŘ, Vladimír: *Opevnění na Stříbrsku vybudované v letech 1936-1938.* Stříbro: Městské muzeum ve Stříbře, 2001.

BITTER, Miroslav: *Gutštejn. Putujme po hradech a zámcích.* Hukvaldy - Dobrá: Miroslav Bitter - PUTUJME, 2014.

CVRK, Miroslav: *Trpísty - 750 let.* Plzeň: Miroslav Cvrk, TT Studio, 2001.

DRHOVSKÝ: *Krajinná památková zóna Gutštejnsko.* Plzeň: Státní památkový ústav v Plzni, 2002. Plzeň: NAVA - Nakladatelská a vydavatelská agentura, 2001.

HAJŠMAN, Jan, NOVOBILSKÝ, Milan: *Kudy na hrady v Plzeňském kraji.* Plzeň: Starý most s.r.o., 2021.

JÍLEK, Tomáš: *Kulturní památky Západních Čech.* Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2011.

KRČMÁŘ, Luděk: *Poutní místa a místa zvláštní zbožnosti na Tachovsku.* Klatovy: AgAkcent, s.r.o., 2015.

KVĚTOŇ, Vít, VOŽENÍLEK, Vít: *Klimatické oblasti Česka: klasifikace podle Quitta.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011.

MICHÁLEK, Jaroslav: *Památné stromy Plzeňského kraje.* Plzeň: Krajský úřad Plzeňského kraje, odbor životního prostředí, 2010.

Národní památkový ústav: *Zpráva o činnosti v r. 2003 - Odborné příspěvky.* Plzeň: Územní odborné pracoviště v Plzni, 2004.

PROCHÁZKA, Zdeněk: *Cestování krajánek aneb putování po mlýnech a vodních provozech na Tachovsku a Stříbrsku - Díl II. levostranné přítoky Mže.* Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2017.

PROCHÁZKA, Zdeněk: *Konstantinovy Lázně, Bezručice a okolí - historicko-turistický průvodce (č. 10).* Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2006.

ŠALDOVÁ, Věra: *Pravěk Stříbrska.* Stříbro: Vlastivědné muzeum ve Stříbře, 1967.

TRNKA, Robert: *Hradiště Bezemín. Sv. XVII, 3. Hláska - zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka.* 2006.

Internetové zdroje:

URL1: Národní památkový ústav, © 2023 a): Ústřední seznam kulturních památek (online) [cit.2023.02.28], dostupné z: <<https://www.pamatkovykatalog.cz/uskp/podle-nazvu/1/tabulka/?typOchrany=PZ&chranenoTed=1&hlObj=1&upresneni=KPZ>>

URL3: **Nová Kateřina, Kliková Zuzana:** *Archiv obce Mydlovary 1927-1937* (online) [cit.2023.02.28], dostupné z: <https://www.inventare.cz/pdf/soap-ps/soap-ps_ap0286_00963_ao-mydlovary.pdf>

URL4: Oficiální stránky obce Pernarec, © 2023: Krukanice (online) [cit.2023.02.28], dostupné z <<https://www.pernarec.cz/obec/historie/krukanice/>>

URL5: Národní památkový ústav, © 2023 b): Hrad Gutštejn (online) [cit. 2023.03.02], dostupné z: <<https://hrad-gutstejn.cz/cs>>

URL6: Lokálka Pňovany - Bezručice, © 2023: Lokálka Pňovany - Bezručice (online) [cit. 2023.03.02], dostupné z: <<https://www.bezrucickalokalka.cz/?p=uvod.html#zacatek>>

URL7: Městský úřad Tachov, © 2023: Zámek Trpísty (online) [cit. 2023.03.05], dostupné z: <<https://www.tachov-mesto.cz/zamek-trpisty.html>>

URL8: PRAGA1 s.r.o., © 2023: Zámek k rekonstrukci (č.: 1174) (online) [cit. 2023.03.05], dostupné z: <<https://praga1.com/detail/chateau-before-refurbishment>>

URL12: ResearchGate GmbH, © 2023: Databáze významných alejí a stromořadí krajiny Čech, verze 2015 (online) [cit.2023.02.28], dostupné z <https://www.researchgate.net/publication/281551277_Databaze_vyznamnych_h_aleji_a_stromoradi_krajiny_Cech_verze_2015/link/59e5e4c10f7e9b0e1ab2582d/download>

URL15: Oficiální stránka obce Konstantinovy Lázně, © 2023: Potín (online) [cit.2023.03.05], dostupné z <<https://www.konst-lazne.cz/obec/prochazka-se-svihakem/mistni-casti-obce/potin/>>

URL16: Oficiální stránka obce Konstantinovy Lázně, © 2023: Dlouhé Hradiště (online) [cit.2023.03.05], dostupné z <<https://www.konst-lazne.cz/obec/prochazka-se-svihakem/mistni-casti-obce/dlouhe-hradiste/>>

Ostatní zdroje:

Městský úřad Strážbro, odbor životního prostředí

Městský úřad Město Touškov, odbor životního prostředí

37. Písemné, mapové a ikonografické prameny a informace o jejich uložení

URL2: Esri, © 2023: Potenciál vegetace (online) [cit.2023.03.05], dostupné z <<https://www.arcgis.com/home/webmap/viewer.html?url=http%3A%2F%2Fgis.nature.cz%2Farcgis%2Frest%2Fservices%2FPrirodniPomery%2FPotencialVegetace%2FMapServer&source=sd>>

URL9: AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY ČR, © 2023: Maloplošná zvláště chráněná území (online) [cit.2023.02.28], dostupné z <https://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/zchru/index.php?SHOW_ONE=1&ID=324>

URL10: GEOREAL spol. s r.o., © 2023: Geoportál Plzeňského kraje, ochrana přírody (online) [cit.2023.02.28], dostupné z <https://mapy.plzensky-kraj.cz/gis/ochrana_prirody/>

URL11: AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY ČR, © 2023: Památné stromy (online) [cit.2023.02.28], dostupné z <https://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/pstromy/index.php?SHOW_ONE=1&ID=9022>

URL13: AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY ČR, © 2023: Územní ochrana (online) [cit.2023.02.28], dostupné z <<https://aopkcr.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=399328f6b35646c2910ddbc0995b2bf6>>

38. Měřická a jiná grafická dokumentace a informace o jejich uložení

Nebyla nalezena

39. Aktuální dokumentace, koncepční materiály a informace o jejich uložení

DRHOVSKÝ: *Krajinná památková zóna Gutštejsko*. Plzeň: Státní památkový ústav v Plzni, 2002. Plzeň: NAVA - Nakladatelská a vydavatelská agentura, 2001.

40. Fotografická, filmová a video dokumentace, historická a současná a informace o jejich uložení

BEDNÁR, Vladimír: *Opevnění na Stříbrsku vybudované v letech 1936-1938.* Stříbro: Městské muzeum ve Stříbře, 2001.

BITTER, Miroslav: *Gutštejn. Putujme po hradech a zámcích.* Hukvaldy - Dobrá: Miroslav Bitter - PUTUJME, 2014.

URL14: Fotohistorie: Historické obrázky, fotografie a pohlednice [online].

[cit. 2023-02-21]. Dostupné z:

<<http://www.fotohistorie.cz/Plzensky/Tachov/Sipin/Default.aspx>>

H) TECHNICKÉ A ZPRACOVATELSKÉ INFORMACE

41. Počet stran standardizovaného záznamu

53

42. Zpracovatel evidenčního listu

Aneta Matoušková

43. Záznam o aktualizaci evidenčního listu

(zatím bez aktualizace)

8 Diskuse

Před vydáním certifikované Metodiky tvorby standardizovaného záznamu krajinné památkové zóny bylo toto téma zpracováváno rozdílným způsobem. Například v roce 2018 byly napsány krajinné památkové zóny Opočensko a Maloskalsko formou diplomových prací, u kterých je nejprve literární rešerše, která taktéž čtenáře uvádí do základů tématu kulturních krajiny, následně jsou zpracovány informace o geografických poměrech, historický vývoj území, současný stav historických krajinných struktur a urbanistické hodnoty. Výsledkem jsou na rozdíl od této práce krátká shrnutí analyzovaných hodnot (Holubová, 2018; Roženková, 2018). Myslím si, že tyto práce jsou přínosem pro případné vyhlášení krajinných památkových zón, ale bude zapotřebí vynaložit hodně práce pro zanesení do evidenčního listu, který se naopak v této práci nachází a předpokládá se ulehčení práce při případném vyhlášení. V současné době tento evidenční list nemá zpracovaná žádná krajinná památková zóna.

Oproti stávajícímu návrhu krajinné památkové zóny Gutštejsko by bylo možné rozšířit území až do Konstantinových Lázní, kde se nachází další poutní místo Panny Marie Lurdské. Toto místo je spojeno s legendou o ztracené malé holčičce, se kterou měla právě Panna Marie strávit čas. Na místě, kde byla holčička nalezena, bylo vytesáno místo do skály, kde stojí socha Panny Marie (Procházka, 2006). Nachází se zde i Hradištský kopec, který je v ochranném pásmu. Konstantinovy Lázně lze zařadit do kategorie komponovaných krajín a pomocí typologie do krajiny lázní. Naopak byla vytyčena špatná obec Rochlov se zámeckým areálem, ke kterému patřilo bývalé zahradnictví, statek a pivovar. Tato obec se nachází v okrese Nýřany. Pravděpodobně byl myšlen takzvaný „Malý Rochlov“, ve kterém aktuálně není dochována žádná z kategorií kulturních krajín. Dokonce i rybník, který se zde nacházel, je takřka zaniklý, zarostlý a zpustlý.

Architektonicky významné stavby byly vyhodnoceny pomocí *Metodiky klasifikace staveb podle památkové ochrany* (Kuča, Kučová, 2015). K těmto stavbám existují územně analytické podklady Plzeňského kraje dostupné pro GIS, které však jsou zdokumentovány v mnohem obecnějším měřítku, a tudíž se v nich nenacházejí veškeré architektonicky významné stavby důležité pro jednotlivé obce v řešeném území.

9 Závěr a přínos práce

Hlavním cílem této práce bylo analyzovat a vyhodnotit území navrhované krajinné památkové zóny Gutštejsko za pomoci certifikované *Metodiky tvorby standardizovaného záznamu krajinné památkové zóny* (Kučová a kol. 2014). Tento cíl byl naplněn v kapitole Výsledky za pomoci návrhu KPZ Gutštejsko, podrobného terénního průzkumu, archivů a regionální literatury, ve spolupráci s Městským úřadem Stříbro a Městským úřadem Město Touškov. Vznikl standardizovaný záznam krajinné památkové zóny, ve kterém je popsána struktura a prvky tohoto území. Vše je zároveň podloženo mapovými a fotografickými podklady. Před naplňováním tohoto záznamu byla vytvořena literární rešerše týkající se kulturní krajiny, legislativy a krajinných památkových zón, čímž bylo přiblíženo hlavní téma této práce.

Podobnost analyzovaného území vnímám v krajinné památkové zóně Bečovsko, která je utvářena údolím řeky Teplá. Nachází se zde tradiční osídlení, které je doplněno hradem a zámekem Bečov. Na území je velké množství plužin, zemědělských ploch, lesů a starých cest (Oficiální stránky Města Bečov nad Teplou, 2023).

Při porovnání s již vyhlášenými krajinnými památkovými zónami jsem došla k závěru, že území Gutštejska je vhodné vyhlásit jako krajinnou památkovou zónu, a to s ohledem na velké množství dochovaných přírodních a historických kulturních hodnot. V území se nachází jedna národní kulturní památka a šestnáct kulturních památek, dále pak nezanedbatelné množství urbanistických struktur. Územím prochází nadregionální biokoridor společně s regionálními biokoridory a biocentry. Vše je doplněno alejemi, velkým množstvím registrovaných významných krajinných prvků, dvěma přírodními parky, a zvláště chráněným územím.

Výsledky práce mohou být cenným přínosem pro vyhlášení krajinné památkové zóny Gutštejsko, případně pro rozhodování orgánů státní památkové péče na území budoucí krajinné památkové zóny.

10 Přehled literatury a použitých zdrojů

Odborné knihy, monografie:

Agnoletti, M., 2006: Conservation of Cultural Landscapes. CABI, United Kingdom.

Baumgärtner, I., 2022: Mapping Narrations - Narrating Maps: Concepts of the World in the Middle Ages and the Early Modern Period. Medieval Institute Publications, Kalamazoo, Michigan.

Bell, S., 2012: Landscape: Pattern, Perception and Process. Taylor & Francis Group London.

Drhovský, 2002: Krajinná památková zóna Gutštejnsko. Státní památkový ústav v Plzni, Plzeň.

Ehrlich M., Kuča K., Kučová V., Pacáková B., Pavlátová M., Salašová A., Šantrůčková M., Vorel I., Weber M., 2020: Typologie historické kulturní krajiny České republiky. Národní památkový ústav, České Budějovice.

Forrest, C., 2010: International Law and the Protection of Cultural Heritage. Taylor & Francis Group, London.

Harbison, R., 2002: Reflections on Baroque. Reaktion Books, Limited, London.

Hersche, P., 2006: Muße und Verschwendung: Europäische Gesellschaft und Kultur im Barockzeitalter. Verlag Herder GmbH, Freiburg im Breisgau.

Howard, P. J., 2011: An Introduction to Landscape. Taylor & Francis Group, London.

Chodějovská E., Balský J., Holubová M., Hrbek J., Kolda J., Louda J., Luštinec J.,

Miltová Nokkala R., Rychnová L., Steinová Š., Šantrůčková M., Žižka J.,: Krajina v rukou barokního člověka. Lidé a krajina 16.–18. století na východě Čech. Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Josefově, Josefov.

Kuča, K. [ed.], Kučová, V., Salašová, A., Vorel, I., Weber, M., 2015: Krajinné památkové zóny České republiky. Národní památkový ústav, Praha.

Kučová, V., Kuča, K., 2007: Krajina v České republice. Consult Praha, Praha.

Kučová, V., Dostálek, J., Ehrlich M., Kuča, K., Pacáková, B., 2014: Metodika tvorby standardizovaného záznamu krajinné památkové zóny. Národní památkový ústav, Praha.

Kuča K., Kučová V., 2015: Metodika klasifikace staveb podle památkové hodnoty. Národní památkový ústav, Praha.

Kupka, J., 2010: Krajiny kulturní a historické. Vliv hodnot kulturní a historické charakteristiky na krajinný ráz naší krajiny. České vysoké učení technické v Praze, Praha.

Lipský, Z., 2000: Sledování změn v kulturní krajině. Česká zemědělská univerzita v Praze v nakladatelství Lesnická práce, s.r.o., Kostelec nad Černými lesy.

Míchal, I., Löw, J., 2003: Krajinný ráz. Lesnická práce, s.r.o., Kostelec nad Černými lesy.

NPÚ, 2007: Mezinárodní dokumenty o ochraně kulturního dědictví. Národní památkový ústav, ústřední pracoviště, Praha.

Sklenička, P., 2003: Základy krajinného plánování. Nakladatelství Naděžda Skleničková Praha.

Sýkora, J., 1998: Venkovský Prostor. Vydavatelství ČVUT, Praha.

Taylor, K., Lennon, J.: 2012. Managing Cultural Landscapes. Taylor & Francis Group, London.

Tilley, Ch., 2010: Interpreting Landscapes : Geologies, Topographies, Identities; Explorations in Landscape Phenomenology 3. Routledge, New York.

Vlašín, M., 2000: Téma pro 21. století. Kulturní krajina (aneb proč ji chránit?). Ministerstvo životního prostředí, Praha.

Články v odborném periodiku:

Schulp, C. J. E., Levers, C., Kuemmerle, T., Tieskens, K. F., Verburg, P. H., 2019: Mapping and modelling past and future land use change in Europe's cultural landscapes. Land Use Policy, 80, 332-344.

Ianoş, I., Saghin I., Stoica I. V., Zamfir D., 2014: Perennial Values and Cultural Landscapes Resilience. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 122. 225-229.

Wu, J., 2010: Landscape of culture and culture of landscape: does landscape ecology need culture?. Landscape Ecology 25. 1147–1150.

Xiaodong, L., Daryl, M., Bo-Wei, Ch., 2022: Towards cultural landscapes of care. Health & Place 78. 102909.

Kapitoly v knize, články ve sbornících:

Kupka, J., Vorel I., 2013: Využití archivních map při identifikaci znaků krajinného rázu na příkladu Osovska. In: Hronovská, Štréblová K., Kupka, J.: Ochrana kulturní krajiny – hledání cílů, možností a pravidel. České vysoké učení technické v Praze, Praha. 57-77.

Meinig, D.W., 1979: The Beholding Eye. In: Meinig, D.W.: The Interpretation of ordinary landscapes. Geographical Essays. Oxford University Press, New York. 33-48.

Šantrůčková, M., 2019: Identifikace hodnot historické kulturní krajiny a jejich ochrana pomocí krajinných památkových zón. In: Hůrková, L., Prix, D.: Teoretické problémy památkové péče na prahu 21. století. Artefactum, nakladatelství Ústavu dějin umění AV ČR, Praha. 99-115.

Troll, C., 1950: Die geographische Landschaft und ihre Erforschung. In: Bauer, K. H., Curtius, L., Einem, H., Ernst, F., Friedrich, H., Fucks, W., Hoffmann, Holst, E., E., Jaspers, Jensen, K., A. E., Jores, A., Kuhn, H., Oehlkers, Fr., Peters, H., Preiser, E., Reidemeister, K., Rein, F. H., Röpke, W., Schaeder, H. H., Smend, R., Söhngen, G., Thielicke, H., Trier, J., Troll, C., Weber, A., Weizsäcker, C. F., Wenke, G., Zutt, J.: Studium Generale. Springer, Berlin, Heidelberg. 163–181.

Internetové zdroje:

NPÚ, ©2023: Ústřední seznam kulturních památek. (online) [cit. 2023.03.17], dostupné z <<https://www.pamatkovykatalog.cz/uskp>>.

UNESCO, © 2023: Report of the Expert Group on Cultural Landscapes, La Petite Pierre (France). (online) [cit. 2023.03.17], dostupné z <<https://whc.unesco.org/archive/pierre92.htm>>.

Český úřad zeměměřický a katastrální, ©2023: Stahovací služby WFS. (online) [cit. 2023.03.17], dostupné z <<https://geoportal.cuzk.cz>>.

Oficiální stránky Města Bečov nad Teplou, © 2023: Krajinná památková zóna Bečovsko. (online) [cit. 2023.03.17], dostupné z <<https://www.becov.cz/mesto/krajinna-pamatkova-zona-becovsko/>>.

Legislativní zdroje:

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění.

Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění.

Zákon č. 186/2006 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění.

Zákon č.183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), v platném znění.

Zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, v platném znění.

Zákon č. 334/1993 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, v platném znění.

Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů (lesní zákon), v platném znění.

Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, v platném znění.

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), v platném znění.

Zákon č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské strážní, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů (zákon o rybářství), v platném znění.

Zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech, v platném znění.

Zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů, v platném znění.

Úmluva Rady Evropy o krajině – český překlad Úmluvy vyhlášený pod č. 13/2005 Sbírkou mezinárodních smluv.

Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy – český překlad Úmluvy vyhlášený pod č. 99/2000 Sbírkou mezinárodních smluv.

Úmluva o ochraně architektonického dědictví Evropy – český překlad Úmluvy vyhlášený pod č. 73/2000 Sbírkou mezinárodních smluv.

Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví.

Diplomové práce:

Holubová, N., 2018: Analýza historických krajinných struktur na území navrhované KPZ Opočensko. Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta životního prostředí, Katedra biotechnických úprav krajiny, Praha. 124 s. (diplomová práce). „nepublikováno“. Dep. SIC ČZU v Praze.

Roženková, K., 2018: Analýza historických krajinných struktur na území navrhované krajinné památkové zóny Maloskalské. Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta životního prostředí, Katedra biotechnických úprav krajiny, Praha. 98 s. (diplomová práce). „nepublikováno“. Dep. SIC ČZU v Praze.

11 Seznam tabulek

TABULKA 1: Krajinné památkové zóny na území ČR

11